

Rapporter

Reports

2016/10 ●

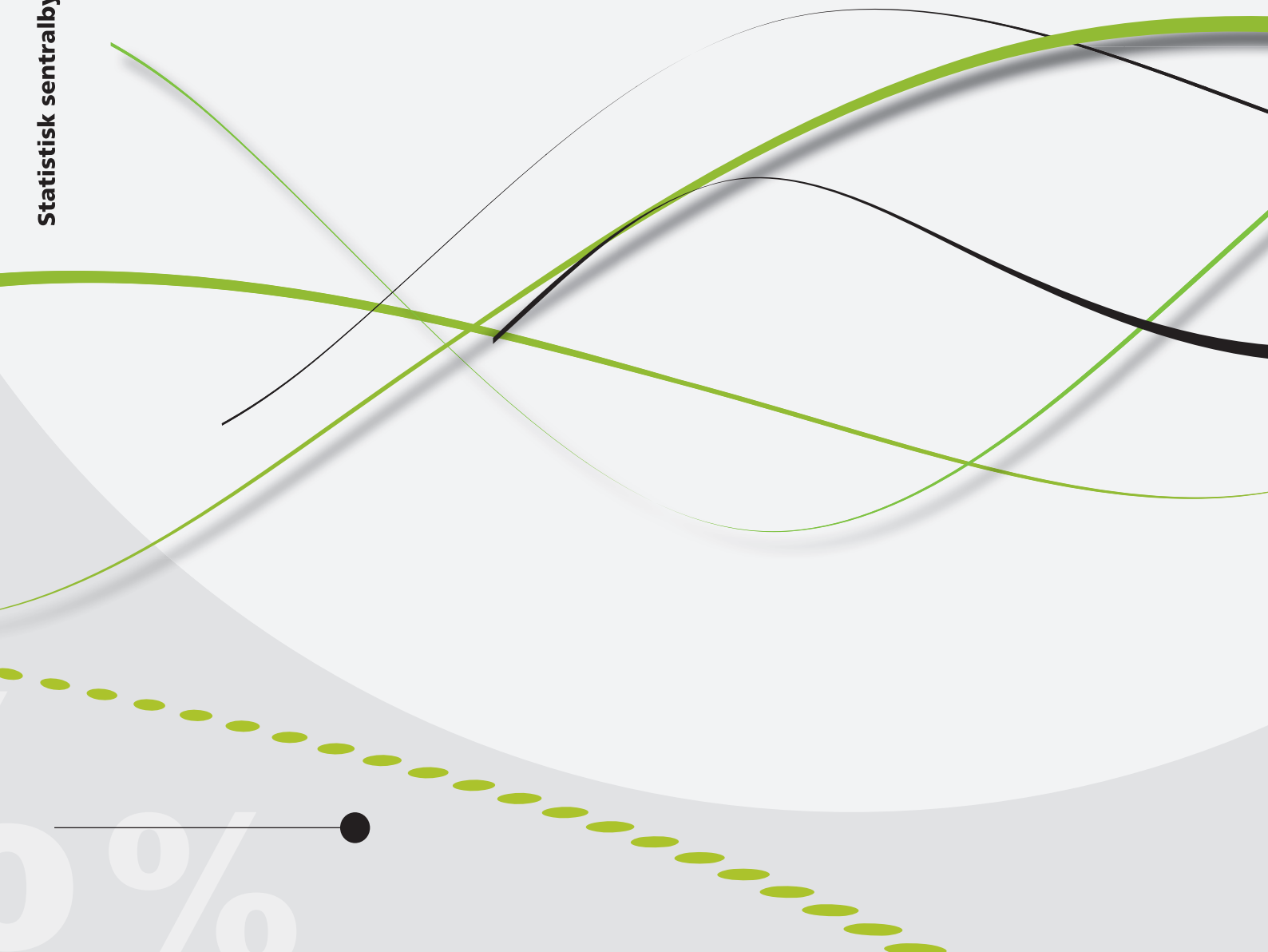
Statistics Norway

Statistisk sentralbyrå

Pål Nordby og Helge Næsheim

Yrkesaktivitet blant eldre før og etter pensjonsreformen. 2015

Pål Nordby og Helge Næsheim

**Yrkesaktivitet blant eldre før og etter
pensjonsreformen. 2015**

I serien Rapporter publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen
skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Publisert 5. april 2016

ISBN 978-82-537-9316-0 (trykt)
ISBN 978-82-537-9317-7 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

Standardtegn i tabeller	Symbol
Tall kan ikke forekomme	.
Oppgave mangler	..
Oppgave mangler foreløpig	...
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
Foreløpig tall	*
Brudd i den loddrette serien	—
Brudd i den vannrette serien	
Desimaltegn	,

Forord

Denne rapporten beskriver hvordan yrkesaktiviteten blant eldre har utviklet seg før og etter at pensjonsreformen ble innført 1. januar 2011. I årets rapport følger vi opp de fleste av temaene fra fjorårets rapport, og i tillegg ser vi på hvordan utviklingen er i ulike næringer. Det siste belyses ved å se på andelen 61-åringer som fortsetter i jobb fra ett år til det neste i ulike næringer.

Rapportene er tilgjengelig på SSBs nettsider under adressen www.ssb.no/publikasjoner/.

Publikasjonen er utarbeidet ved Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk av Pål Nordby og Helge Næsheim. Tor Petter Bø har vært hovedansvarlig for Vedlegg A.

Prosjektstøtte: Arbeids- og sosialdepartementet har bidratt med finansiering.

Statistisk sentralbyrå, 11. mars 2016.

Christine Meyer

Sammendrag

Pensjonsreformen som ble innført i 2011 hadde som et sentralt mål at folk skulle stå lenger i arbeid. Et av de viktige virkemidlene var at personer over 62 år skulle kunne kombinere arbeid og pensjon i større grad enn tidligere, uten at pensjonen ble redusert. Med den nye reformen ble det for personer fra 62 år mulig og ta ut alderspensjon fra folketrygden i kombinasjon med arbeid. Det ble dessuten gjort endringer i AFP-ordningen for privat sektor som gir en enda sterkere økonomisk stimulans til å stå lenger i arbeid. For ansatte i virksomheter som har denne ordningen, vil man derfor forvente særlig sterke utslag på andelen som fortsetter i jobb.

Også i årene før innføringen av pensjonsreformen var det en viss vekst i sysselsettingsprosenten for de enkelte 1-årige alderskohortene fra 60 år og oppover som var i arbeid. Men etter innføring av ny pensjonsordning har 62- til 66-åringer hatt en markert sterkere vekst enn 60- og 61-åringene. Økningen for 62- og 63-åringene var klart størst de første årene etter pensjonsreformen og har siden flatet ut. Dette forplanter seg til en sterk vekst de siste årene for 64-66-åringene. I rapporten brukes primært tall over arbeidstakere basert på data fra administrative registre. Dette gir grunnlag for å følge utviklingen over tid også når vi deler de eldre opp i mindre grupper. Tallene viser at både kvinner og menn har hatt vekst i andelen av befolkningen som er arbeidstakere. Veksten er klart sterkest for personer uten høyere utdanning.

De økonomiske insitamentene i pensjonsreformen er slik at man vil forvente størst utslag blant arbeidstakere i privat sektor med AFP-ordning. For å belyse dette har vi i årets rapport fulgt personer i ulike næringer fra det ene året til det neste. Andelen 61 åringer som fortsetter i jobb året etter økte for alle næringer samlet med rundt 5 prosentpoeng når vi sammenligner før og etter pensjonsreformen. Veksten var klart sterkest i næringer dominert av privat sektor. For arbeidstakere i industrien var veksten rundt 15 prosentpoeng. For næringer dominert av offentlig sektor var veksten 2-3 prosentpoeng. Men disse næringene hadde før pensjonsreformen en klart høyere andel som fortsatte i arbeid enn i privat sektor. Også etter at reformen er innført, er nivået høyere i næringer dominert av offentlig sektor jamført med de fleste næringer dominert av privat sektor.

I årets rapport ser vi også på i hvilken grad personer kombinerer det å stå i arbeid med samtidig å ta ut pensjon. Også før pensjonsreformen hadde noen arbeidstakere slike muligheter, men dette ble kraftig utvidet ved innføringen av reformen. Tallene viser da også at andelen arbeidstakere som kombinerer arbeid og AFP/alderspensjon har hatt en sterk vekst etter 2010. I 2. kvartal 2010 var andelen 9 prosent for arbeidstakere i alderen 62-66 år, mens den i 2. kvartal 2015 var 45 prosent. I privat sektor var andelen som kombinerte arbeid og pensjon 55 prosent, mens den var 37 prosent i staten og 30 prosent i kommunal sektor. Det viser seg at menn kombinerer arbeid og pensjon i mye større grad enn kvinner. Noe av dette skyldes nok at kvinner har opparbeidet seg mindre rettigheter til pensjon, samt at relativt færre kvinner enn menn arbeider i privat sektor der veksten har vært sterkest.

Økte muligheter til å ta ut alderspensjon og AFP i kombinasjon med arbeid, er trolig en av årsakene til at andelen på uførepensjon som er i arbeid har gått noe ned for personer 62-66 år. Av de som mottar uførepensjon er det videre slik at for eksempel andelen 62-åringer som kombinerer dette med arbeid har gått ned fra 5,5 prosent i 2010 til 4,6 prosent i 2015. Uførereformen som trådte i kraft 1. januar 2015 hadde som formål å gjøre det lettere å kombinere arbeid og trygd. Tallene fra 2. kvartal 2015 er trolig for nær oppstart av reformen til at vi ser eventuelle utslag av dette.

Abstract

A key goal of the Norwegian pension reform of 2011 was for older employees to remain in the workforce. One element of the reform was the opportunity to combine work and pension from the age of 62, without a reduction in pension.

In the years preceding the reform, the share of the population aged 60 and over who were in employment had already seen a degree of growth. However, the development since 2011 shows stronger growth for those aged 62-66 than for 60-61 year-olds. 62-63 year-olds had strong growth in the initial years of the reform, while 64-66 year-olds have shown strong growth in the last couple of years. This report primarily uses data on employees from The Register of Employers and Employees, which enables us to follow the development for older employees in the labour market over time. The figures show that the share of the population in employment has increased for both women and men. The growth has been particularly strong for employees in the private sector without a higher education.

Due to the nature of the reform, employees in the private sector with an AFP (contractual pension) could be expected to be the most affected. In order to examine this, we have followed 61 year-old employees in different industries from one year to the next. The share of 61 year-olds who were still working the next year increased by 5 percentage points in total when comparing the years before and after the pension reform. The growth is clearly stronger in the private sector. For workers in manufacturing industries, the growth was about 15 percentage points. Growth in industries dominated by the public sector was 2-3 percentage points, but these industries already had a high share of 61 year-olds who were working the next year before the pension reform was introduced.

The new pension reform of 2011 made it easier for the over 62s to combine work and pension, changes were made to the AFP in the private sector to encourage older employees to remain in the workforce, and employees could also combine work with old-age pension accumulated from national insurance contributions. The share of employees combining work and pension showed strong growth after 2010. In the 2nd quarter of 2010, 9 per cent of employees aged 62-66 were combining work with pension, while in the 2nd quarter of 2015, almost half of this group was combining work and pension. The share of employees who combine work and pension is higher in the private sector than in the public sector, and many more men than women combine work and pension. This may be because women have accumulated fewer pension rights and because there are fewer women than men in the private sector, where the growth has been strongest.

The opportunity to combine work with the old-age pension and AFP may have led to the downward trend in the share of persons aged 62-66 combining work with a disability pension. In 2010, 5.5 per cent of 62 year-olds combined work with a disability pension, while in 2015 the corresponding figure was 4.6 per cent. The disability reform of 2015 made it easier to combine work with a disability pension. The data combine work and a disability pension since it may be too soon after introduction of the reform to see any changes from the 2nd quarter of 2015 may not show any changes in the share of the population that.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
Innhold	6
1. Innledning	7
2. Utvikling i arbeidstakerprosjenter	10
3. Kombinasjon av arbeid og pensjon	17
4. Fortsatt i jobb	21
Vedlegg A: AKU - årsgjennomsnitt 2015	23
Vedlegg B. Arbeid og pensjon	27
Vedlegg C: Ny datakilde: Fra Aa-register til a-ordningen	32
Figurregister	38
Tabellregister	38

1. Innledning

Formålet med rapporten er å vise hvordan pensjonsreformen fra 2011 har påvirket yrkesdeltakingen blant de som er 62 år og eldre. Intensjonen med reformen var at man skulle få en vekst i sysselsettingen særlig blant eldre. I praksis vil det si at flere skulle stå lengre i jobb.

Selv om det første året etter pensjonsreformen var et klart skifte oppover i sysselsettingsprosenten for de over 62 år, viste fjorårets rapport at økningen i sysselsettingsprosenten for 62-åringene ikke var noe sterkere enn for sammenligningsgruppene på 55 og 60 år. For 63- og 64-åringene var derimot veksten sterk. I årets rapport vil vi undersøke om effekten av pensjonsreformen fortsetter å flate ut for nye 62-åringene og om noen av de andre aldergruppene over 62 år fortsatt har vekst i sysselsettingsprosenten.

Vi foretar i hovedsak en ren beskrivende analyse av utviklingen og gjør ikke forsøk på å forklare årsaker. Pensjonsreformen kan være en viktig, men ikke den eneste grunnen, til den utviklingen sysselsettingstallene viser. Den beskrivende analysen er likevel lagt opp slik at man kan få indikasjoner på mulige virkninger av pensjonsreformen. Det gjøres på to måter. Det ene er å ta med tall for sysselsettingen blant personer som er yngre enn 62 år, som ikke er påvirket av pensjonsreformen gjennom større muligheter for utbetaling av pensjon mens man er i arbeid. Det andre er at vi fordeler sysselsettingen på ulike grupper av eldre basert på kjønn, alder, utdanning, næring og sektor slik at dette kan gi en indikasjon på hvordan disse gruppene tilpasser seg pensjonsreformen.

Pensjonsreformen inneholdt flere endringer som hadde som formål å øke yrkesdeltakelsen. Den man forventet at raskest ville gi effekt var muligheten for å kunne kombinere uttak av pensjon fra 62 år uten trekk i inntekt hvis man fortsatte å arbeide. For pensjon fra folketrygden gjaldt dette alle grupper, mens det for tjenestepensjonene er ulike løsninger. For de som har den AFP-ordningen som er vanlig i privat sektor kan man også kombinere arbeid med uttak av denne, mens dette ikke gjelder AFP-ordningen som er vanlig i offentlig forvaltning uten at utbetalingene avkortes. Her har på den andre siden enkelte grupper i mange år hatt en del særaldersgrenser som gir mulighet for kombinasjon av arbeid og pensjon. Disse ble ikke endret gjennom pensjonsreformen. I privat sektor er det en god del som ikke har den vanlige AFP-ordningen. Enten har de ingen eller de har mer lokalt baserte avtaler. Samlet sett vil man forvente at effekten på sysselsetting var sterkest for de med AFP-ordning i privat sektor.

En annen endring som kom med pensjonsreformen var at det ikke lenger en grense på hvor mange yrkesaktive år som teller med i pensjonsgrunnlaget, slik at den samlede pensjonsbeholdningen øker så lenge man jobber, og fordeles utover forventet gjenværende levealder når man pensjonerer seg. Dette vil man også forvente at bidrar til at flere står lengre i jobb. Her er det imidlertid overgangsordninger avhengig av fødselsår slik at det tar noen år før man kan måle effekter av dette. Levealdersjusteringen, det vil si at befolkningens økende levealder gir lavere pensjonen gitt samme pensjoneringsalder, kan også føre til at flere ønsker å jobbe lengre for å bygge opp en større pensjonsbeholdning.

Valg av datakilder

I analysen er det interessant å se på effekter på ettårige aldersgrupper. Når man i tillegg ønsker å dele inn etter kjønn, utdanning, næring, sektor osv. tilsier det at registerdata er best egnet siden det ikke er utvalgsusikkerhet knyttet til denne datakilden. Registerdataene må imidlertid basere seg på ulike registre for å få fram til tall for alle sysselsatte. For selvstendig næringsdrivende og en mindre gruppe lønntakere er registergrunnlaget av svakere kvalitet i forhold til definisjonen av

hvem som er sysselsatte. Disse er dermed mindre egnet til å følge samme personer over tid som er en av metodene vi anvender for å se på tilpasninger til pensjonsreformen. Vi velger derfor å holde disse gruppene utenfor analysen og ser bare på de som defineres som sysselsatte ut fra NAVs arbeidstakerregister (a-ordningen fra 2015). I tillegg ville det å få med selvstendige og alle lønnstakere betydd at produksjonstiden ville blitt vesentlig lengre.

For å få fram data raskt kunne man tenke seg å bruke kvartalstall fra Arbeidskraftundersøkelsene (AKU). Disse tallene har imidlertid alt for store tilfeldige variasjoner når man skal måle endringstall for ettårige aldersgrupper. Særlig blir dette et problem når man også ønsker å få tallene fordelt etter variable som kjønn og utdanning. Man må da i stedet over på registerdata, som er totaltelling. Vi har valgt å bruke data fra Aa-registeret uten de revisjoner og tillegg som gjøres når vi tilrettelegger datagrunnlaget for den offisielle registerbaserte sysselsettingsstatistikken. Den viktigste grunnen er at vi kan få fram resultater hyppigere og mye raskere når vi kun baserer oss på "råttall" fra Aa-registeret.

I rapporten har vi brukt såkalte 8-ukers uttak fra Aa-registeret per 2. kvartal 2008-2014. Ved å sammenligne resultatene for samme kvartal for hvert år, får man bedre sammenliknbarhet med hensyn til sesongvariasjoner enn om man sammenliknet siste kvartal med det foregående. Analyser basert på 1., 3., og 4. kvartal gir omtrent det samme bilde av utviklingen som tall for 2. kvartal og kommenteres derfor ikke nærmere. Mer om dette finnes i rapport 12/2013 kapittel 2.2 der rapportens vedlegg A inneholder figurer for 1. og 3. kvartal 2008-2012 og 4. kvartal 2008-2011.

I analysen er fokus særlig på personer i alderen 60 til 70 år. 60- og 61-åringer brukes som sammenligningsgruppe siden muligheten for å ta ut tidlig pensjon starter som 62-åring. Også de som er 67-70 år kan i noen grad sees på som en sammenligningsgruppe i forhold effekten knyttet til pensjon i alderen 62 til 66 år. Vi ser mindre på de som er over 70 år av flere grunner. Alderskullene som er i arbeid blir svært små, samt at kvaliteten på dataene også er en god del svakere for disse aller eldste.

Videre tar vi bare med i analysen personer som registrert bosatte i Norge¹. I alle fall foreløpig er det få sysselsatte ikke-bosatte i aktuell aldersgruppe.

Ny datakilde: Fra AA-register til a-ordningen

Fra 1. januar 2015 ble innmelding til Aa-registeret erstattet av innmelding til a-ordningen. Eller mer presist, Aa-registeret ble sammen med en del rapporteringer fra arbeidsgivere til Skatteetaten og SSB samordnet i en felles rapportering i det som kalles a-ordningen. NAV har fortsatt sitt Aa-register men dette oppdateres nå ved meldinger via a-ordningen. SSB bruker ikke lenger denne versjonen av Aa-registeret i sin statistikk. Selv om populasjonene i det gamle Aa-registeret og a-ordningen i teorien ikke er helt identiske, det nye registeret inneholder noen typer lønnstakere som ikke ble rapportert inn til Aa-registeret så det vil nødvendigvis være et brudd i tidsserien, mener vi at vi fortsatt kan vurdere utviklingen i arbeidstakerprosenten som tidligere. For å gjøre det enkelt vil vi bruke begrepet arbeidstakere, selv om tall for 2015 fra a-ordningen inneholder alle lønnstakere. Se vedlegg C for en mer detaljert beskrivelse av overgang til nytt registergrunnlag.

Det har vært noen innkjøringsproblemer med overgangen til ny datakilde, slik at årets rapport vil være noe kortere enn tidligere år. Blant annet er ikke kvaliteten på innrapportert arbeidstid fra arbeidsgiverne god nok til at vi kan bruke disse dataene, og dermed faller kapitelet om arbeidstid bort.

¹ Personer som forventes å bosette seg mindre enn seks måneder sammenhengende i Norge vil stå som ikke registrert bosatt i Det sentrale folkeregisteret.

Kort om den demografiske utviklingen

Vi beskriver utviklingen i sysselsettingen knyttet til pensjonsreformen ved å se på endringer i andelen av et årskull som er arbeidstakere (arbeidstakerprosenten) i stedet for å se på endringen i det absolutte tallet på arbeidstakere. Det skyldes i hovedsak at størrelsen på ulike fødselskull varierer mye. Sammenligner man antall arbeidstakere i alderen 62 år for to ulike fødselskull, kan forskjellen rett og slett skyldes at fødselskullene er av ulik størrelse. Ved å se på antallet arbeidstakere i prosent av størrelsen på fødselskullet får vi justert for dette.

Tabell 1.1 viser hovedtrekk av den demografiske utviklingen for forskjellige aldersgrupper og hvordan forholdet er til arbeidsmarkedet er for disse gruppene. Analysen av virkninger av pensjonsreformen kommer i senere kapitler.

Øverste del i tabell 1.1 viser hvor stor andel utvalgte aldersgrupper utgjør av befolkningen i årene 2008-2015. Vi ser her at de store fødselskullene etter 2.verdenskrig har bidratt til at en større del av befolkningen befinner seg i de eldste aldersgruppene.

I nedre delene av tabellen ser man hvordan aldersfordelingen er på arbeidstakere. Som forventet finner vi at personer i alderen 25-61 år utgjør en større andel av arbeidstakerne enn de gjør av befolkningen mens det motsatt gjelder for de andre aldersgruppene.

Tabell 1.1 Befolkningen og antall arbeidstakere etter alder. 2. kvartal 2008-2015. Prosent

	15-74 år	15-24 år	25-61 år	62-66 år	67-74 år
Antall personer i befolkningen					
2008	100,0	17,3	68,3	7,0	7,4
2009	100,0	17,4	67,7	7,4	7,5
2010	100,0	17,5	67,1	7,7	7,7
2011	100,0	17,6	66,6	7,7	8,0
2012	100,0	17,7	66,3	7,7	8,3
2013	100,0	17,6	66,1	7,5	8,8
2014	100,0	17,4	66,1	7,3	9,2
2015	100,0	17,2	66,1	7,2	9,5
Antall arbeidstakere					
2008	100,0	12,1	82,3	4,5	1,1
2009	100,0	12,0	81,9	4,9	1,2
2010	100,0	11,6	81,9	5,2	1,3
2011	100,0	11,6	81,7	5,2	1,5
2012	100,0	11,6	81,4	5,4	1,6
2013	100,0	11,5	81,3	5,4	1,7
2014	100,0	11,4	81,3	5,4	1,9
2015	100,0	13,2	79,6	5,3	1,9

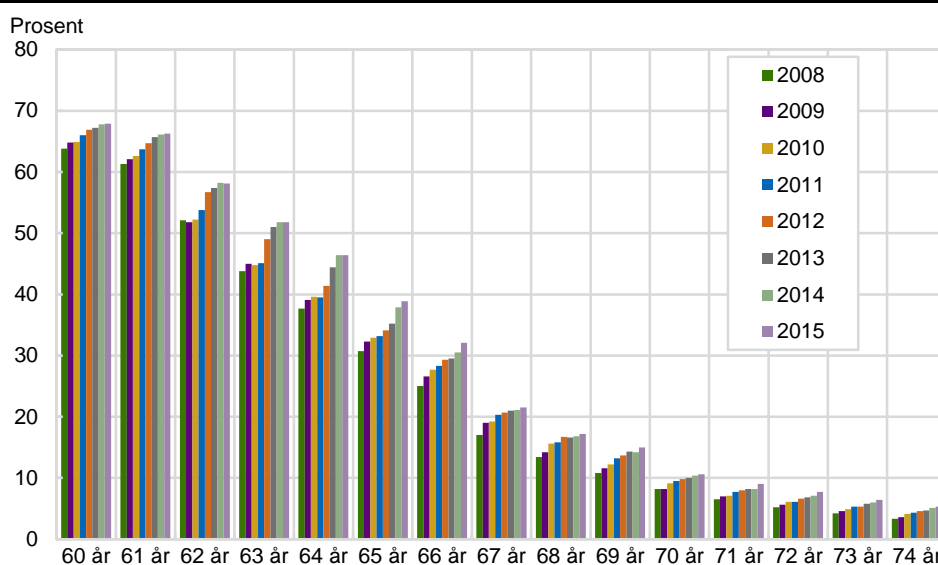
Kilde: NAVs Aa-register 2008-2014, a-ordningen 2015

2. Utvikling i arbeidstakerprosenten

Arbeidstakerprosenten etter alder

Figur 2.1 viser hovedbildet av utviklingen i arbeidstakerprosentene fra 2008 til 2015 for ettårige aldersgrupper fra 60 til 74 år. Vi ser at arbeidstakerprosenten faller med stigende alder for hver ettårig aldersgruppe. Men vi ser også at det for hver aldersgruppe er det en gradvis økning i arbeidstakerprosenten over tid. Dette gjelder også for personer i alderen 60 og 61 år – altså de som ennå ikke er påvirket like sterkt av pensjonsreformen. Det er særlig to mer strukturelle forhold som ligger bak dette. Det ene er at utdanningsnivået er stigende i den eldre del av befolkningen og høyt utdannede har gjennomgående en høyere andel i arbeid enn de med lavere utdanning. Det andre er at det blant de eldre kommer inn nye alderskohorter av kvinner som i alle år har hatt en høyere deltakelse i arbeidsmarkedet enn tidligere alderskohorter av kvinner.

Figur 2.1 Arbeidstakere etter alder. Prosent av befolkningen i samme aldersgruppe. Bosatte 60-74 år. 2. kvartal 2008-2015

Kilde: NAVs Aa-register 2008-2014, a-ordningen 2015

Arbeidstakerprosentene for alle aldersgruppene fra 60 år og over øker altså over tid som vist i figur 2.1. Rent visuelt kan man imidlertid se at utslagene er sterkest for 62- 66-åringene etter 2011. Videre ser vi at spesielt 65- og 66-åringene hadde en noe sterkere vekst fra 2014 til 2015 enn de andre alderskohortene. For å få et mer presist inntrykk av utviklingen har vi tabell 2.1. Vi sammenligner her arbeidstakerprosenten for hele perioden 2008-2015. Vi setter 2008 lik 100 for hver enkelt årsklasse og ser på utviklingen for personer av samme alder de ulike årene. Sammenhengen mellom denne indeksen og arbeidstakerprosentene er vist med tall i tabell 2.1. Vi har også tatt med tall for 55-åringer for å få et bilde av den generelle utviklingen i arbeidstakerprosentene i økonomien mer uavhengig av pensjonsreformens endringer knyttet til 62-årsgrensen.

I tabellen brukes data fra 2. kvartal det aktuelle året, det vil si status i 3. uka i mai. Siden pensjonsreformen gjelder fra 1. januar 2011 kan det hende at effekten av reformen er liten i vår måleuke i 2011, som er så tidlig på året. Det kan ta tid for den enkelte å finne ut hva han/hun skal gjøre i forhold til de nye mulighetene, og at effekten derfor først kan måles en viss tid etter pensjonsreformens starttidspunkt.

For en del år siden var det avkorting av pensjonen hvis pensjonister i alderen 67-69 år jobbet mye. Denne ordningen ble avskaffet for 67-åringer fra 1/1-2008, for 68-åringer 1/1-2009 og for 69-åringer 1/1-2010. Det kan trolig være en forklaring

på at disse alderskohortene har hatt en sterkere vekst enn andre når vi ser på hele perioden 2008 til 2015.

Den første problemstillingen i rapporten var å se om sysselsettingsprosenten for det nye årskullet av 62-åringer i 2015 holder det samme høye nivået som ble etablert i 2012 eller om det har skjedd endringer i arbeidstakerprosenten. Fra 2014 til 2015 ser vi at 62-åringene har nullvekst, akkurat som sammenligningsgruppene på 55 og 60 år, noe som kan tyde på at effekten av pensjonsreformen har nådde toppen for denne aldersgruppen og sysselsettingsprosenten har stabilisert seg på et høyere nivå enn før reformen.

Tabell 2.1 Arbeidstakerprosent og endring i arbeidstakerprosent etter alder. 2. kvartal 2008 - 2. kvartal 2015

	55 år	60 år	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	68 år	70 år
2. kvartal 2008	72,0	63,8	52,1	43,8	37,7	30,6	25	17	13,4	8,2
2. kvartal 2009	72,6	64,8	51,8	45	39,1	32,3	26,5	19	14,2	8,2
2. kvartal 2010	72,1	64,9	52,2	44,8	39,6	32,9	27,7	19,2	15,6	9,1
2. kvartal 2011	72,5	66	53,8	45,1	39,5	33,2	28,3	20,3	15,8	9,5
2. kvartal 2012	72,7	66,9	56,7	49	41,3	34,1	29,3	20,7	16,7	9,8
2. kvartal 2013	73,2	67,2	57,5	51,3	44,4	35,1	29,7	21,1	16,5	10,1
2. kvartal 2014	73,4	67,8	58,2	51,8	46,4	37,9	30,5	21,1	16,8	10,4
2. kvartal 2015	73,3	67,9	58,1	51,8	46,4	38,9	32,1	21,5	17,2	10,6
Menn										
2. kvartal 2008	72,5	65,6	53,7	45,9	39,7	32,8	26,7	19	15,1	9,9
2. kvartal 2015	72,9	68,4	59,1	53,3	48,2	41,5	34,7	24,1	19,7	12,4
Kvinner										
2. kvartal 2008	71,6	62	50,4	41,7	35,6	28,6	23,3	15,1	11,8	6,8
2. kvartal 2015	73,7	67,3	57,1	50,3	44,6	36,2	29,5	18,9	14,7	9,0
Begge kjønn, 2. kvartal 2008=100										
2. kvartal 2008	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2. kvartal 2009	101	102	99	103	104	106	106	112	106	100
2. kvartal 2010	100	102	100	102	105	108	111	113	116	111
2. kvartal 2011	101	103	103	103	105	108	113	119	118	116
2. kvartal 2012	101	105	109	112	110	111	117	122	125	120
2. kvartal 2013	102	105	110	117	118	115	119	124	123	123
2. kvartal 2014	102	106	112	118	123	124	122	124	126	127
2. kvartal 2015	102	106	112	118	123	127	128	126	128	129

Kilde: NAVs Aa-register 2008-2014, a-ordningen 2015

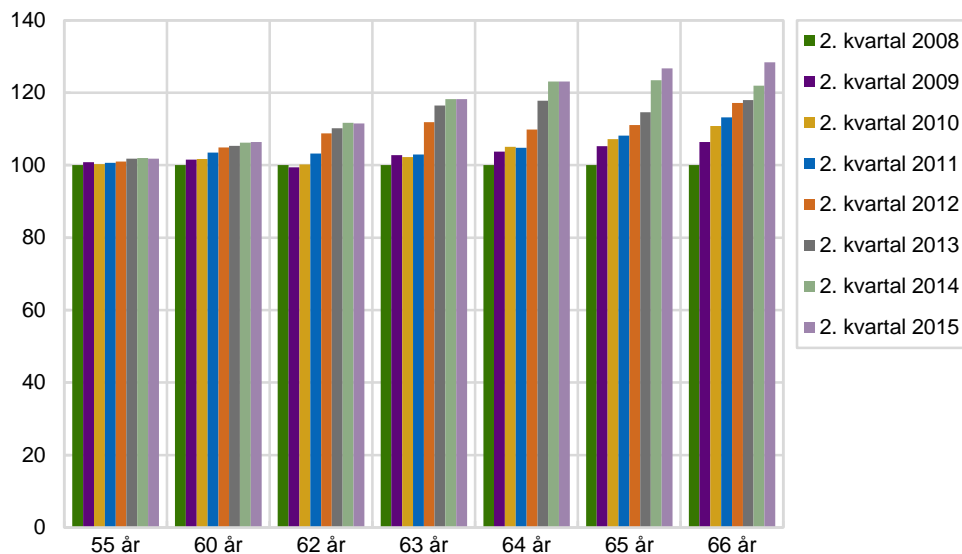
Vi ville også undersøke om de alderskohortene som hadde sterk vekst i arbeidstakerprosenten fra 2013 til 2014 også hadde dette fra 2014 til 2015. Det vil si om veksten synes å være sterkere enn den generelle trendveksten. Konklusjonen er at dette synes å være tilfelle for de som i 2015 var 65 og 66-år. For disse synes effekten av pensjonsreformen ennå ikke å være uttømt. For 64-åringer er det likevel en klar avtakende vekst sammenlignet med året før og veksten i arbeidstakerprosenten for denne gruppen er nå på nivå med 55-, 60-, 62-, og 63-åringene.

I figur 2.2. vises tall fra tabell 2.1 i form av søyler. Søylene for 55- og 60-åringer viser en svak økning i perioden, uten noen markante endringer knyttet til tiden reformen ble innført. 62-66-åringene har hatt større vekst i sysselsettingsprosenten i denne perioden enn kontrollgruppen. For 62-, 63-, og 64-åringer ser det ut til at denne veksten har flatet ut, mens 65- og 66-åringene har god vekst også i 2015. Det kan synes som om det er en forsinkelse i effekten av reformen med økende alder.

Vi har over omtalt vekst i arbeidstakerprosent som trend og effekt av pensjonsreformen. Det kan være grunn til å minne om dette gjelder når vi sammenligner samme ettårige alder over tid. Fortsatt er det (selvsagt) slik at arbeidstakerprosenten synker med alder. Pensjonsreformen har bare bidratt til at nedgangen i

arbeidstakerprosenten har blitt mindre fra de som er 61 år til de som er i de nærmeste årsklassene over.

Figur 2.2 Utviklingen i arbeidstakerprosenten for bosatte personer i ulike aldre. 2008 =100. 2. kvartal 2008 - 2. kvartal 2015

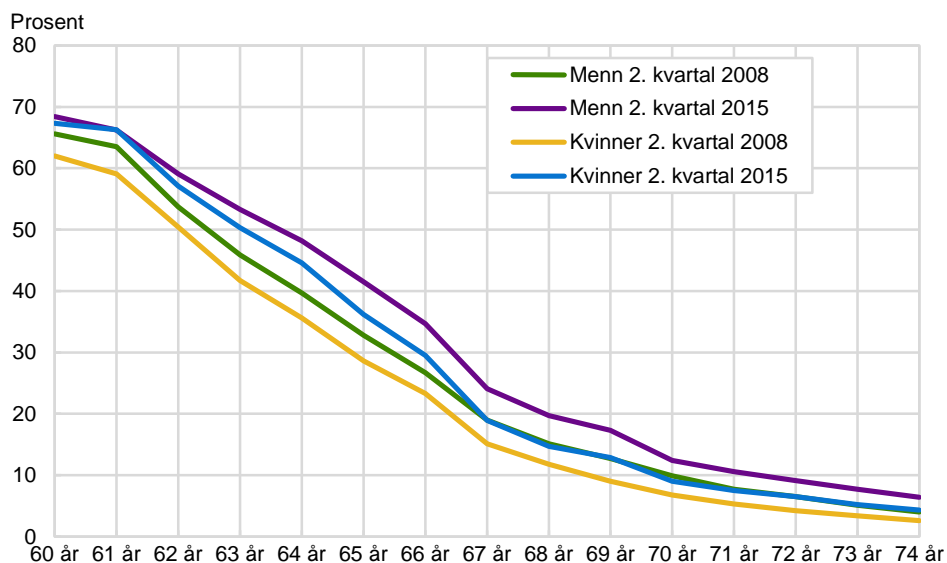

Kilde: 2008-2014 NAVs Aa-register, 2015 a-ordningen

Arbeidstakerprosenten etter alder og kjønn

Arbeidstakerprosenten for både kvinner og menn i alderen 60-74 år var i høyere i 2015 enn i 2008, og høyere alder betyr lavere arbeidstakerprosent. Menn har høyere arbeidstakerprosent enn kvinner i samme alder, utenom for 61-åringene. Denne differansen varierer fra -0,1 til 5,3 prosentpoeng for personer i alderen 60-74 år i 2015. Differansen i arbeidstakerprosent mellom menn og kvinner er større i 2015 enn 2008 for alle ettårige aldersgrupper fra 65 til 74 år, mens det motsatte er tilfelle for 60-64-åringene. Dette kan tyde på at menn i sterkere grad har blitt påvirket av pensjonsreformen, men forskjellene ser ut til å jevnes ut med tiden.

Figur 2.3 Arbeidstakerprosenten etter kjønn. Bosatte personer 60 til 74 år. 2. kvartal 2008 og 2015

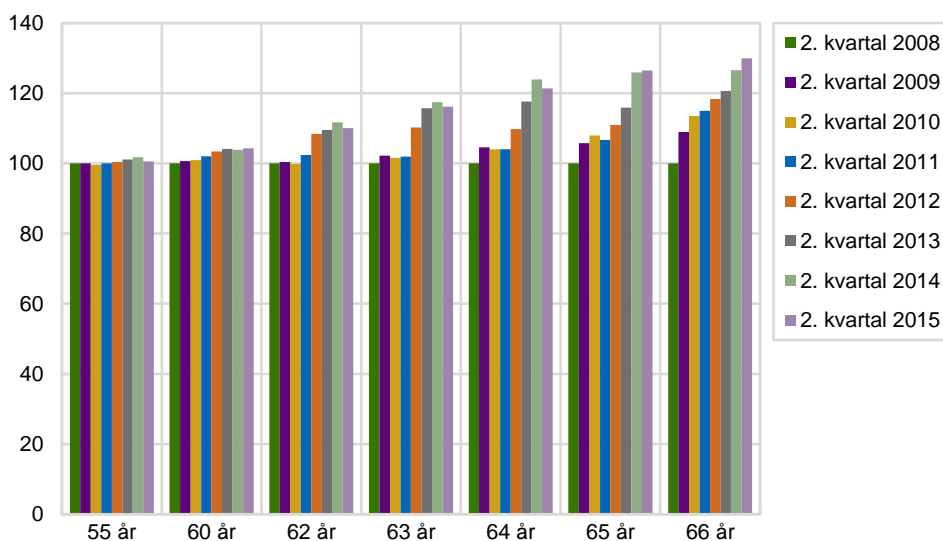

Kilde: 2008 NAVs Aa-register, 2015 a-ordningen

I de to neste figurene er tallene fra figur 2.2 splittet opp i en for menn og en for kvinner. Vi ser at den generelle trendveksten målt ved utviklingen er sterkere for kvinner enn for menn ved de fleste alderskohortene. Utviklingen i arbeidstaker-

prosentene før og etter pensjonsreformen følger i hovedsak samme mønster for menn og for kvinner og som ble omtalt i avsnittet over. Men noen forskjeller synes det å være.

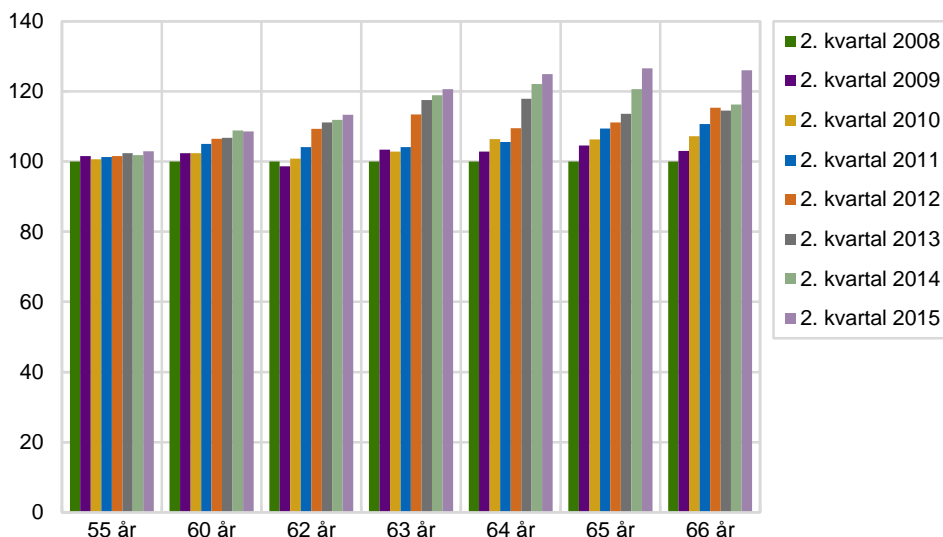
Figur 2.4 Menn, utviklingen i arbeidstakerprosenten for bosatte i ulike aldre. 2008 =100. 2. kvartal 2008 - 2. kvartal 2015

Kilde: 2008-2014 NAVs Aa-register, 2015 a-ordningen

Begge kjønn har sterk vekst etter reformen for 62-66-åringer. Selv om denne veksten kommer på ulike tidspunkt. Det ser også ut som at menn har noe nedgang i arbeidstakerprosenten i 2015 for 62-64-åringer, mens kvinner har vekst i alle aldergrupper som er berørt av reformen.

Figur 2.5 Kvinner, utviklingen i arbeidstakerprosenten for bosatte i ulike aldre. 2008 =100. 2. kvartal 2008 - 2. kvartal 2015

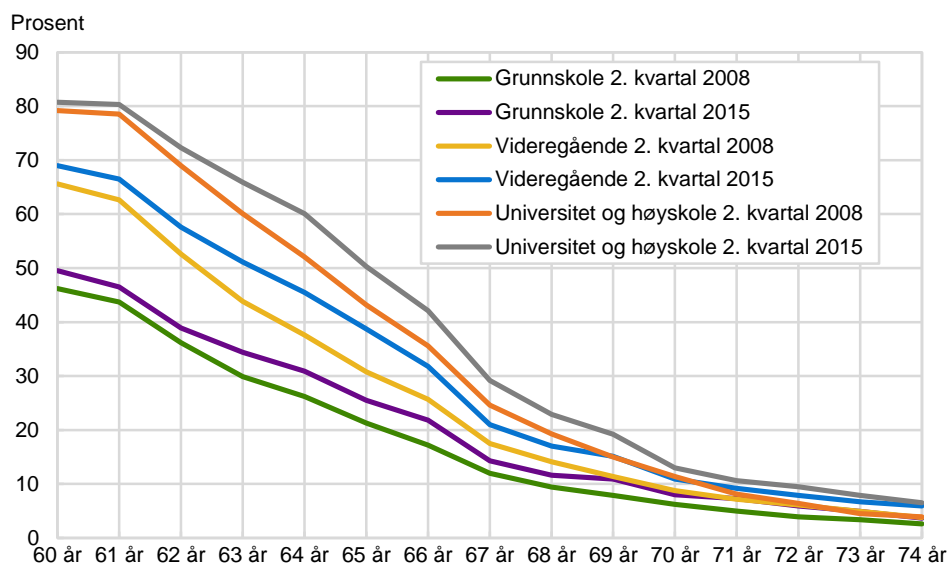

Kilde: 2008-2014 NAVs Aa-register, 2015 a-ordningen

Arbeidstakerprosenten etter alder og utdanningsnivå

Utdanningsnivå er delt inn i tre grupper, der personens høyeste utdanning er enten grunnskole, videregående skole eller universitet/høgskole. Andelen personer i hver gruppe varierer. Blant annet er det flere som tar utdanning nå enn før.

Figur 2.6 Arbeidstakerprosent etter alder og utdanningsnivå. Prosent av befolkningen med samme alder. Bosatte 60-74 år. 2. kvartal 2008 og 2. kvartal 2015

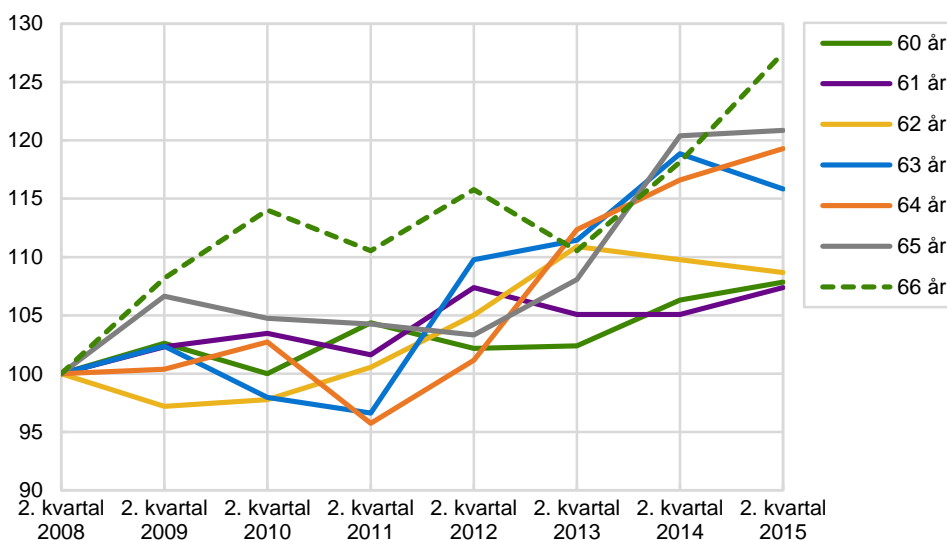

Kilde: 2008 NAVs Aa-register, 2015 a-ordningen

Figur 2.6 viser at arbeidstakerprosenten er høyere i 2. kvartal 2015 enn i 2008 for alle aldersgrupper på de tre utdanningsnivåene.

Figurene 2.7-2.9 viser utviklingen i arbeidstakerprosentene tilsvarende det som ble gjort i figur 2.2 men nå fordelt på tre utdanningsnivå. Vi kommenterer først utviklingen slik de tre figurene viser, og deretter gjør vi noen betraktninger ut fra forskjeller mellom privat, statlig og kommunal sektor. Her er det som omtalt før variasjoner mellom de ulike sektorene i hvilken grad man har AFP, og i hvilken grad personer med AFP kan fortsette å arbeide og samtidig ta ut AFP.

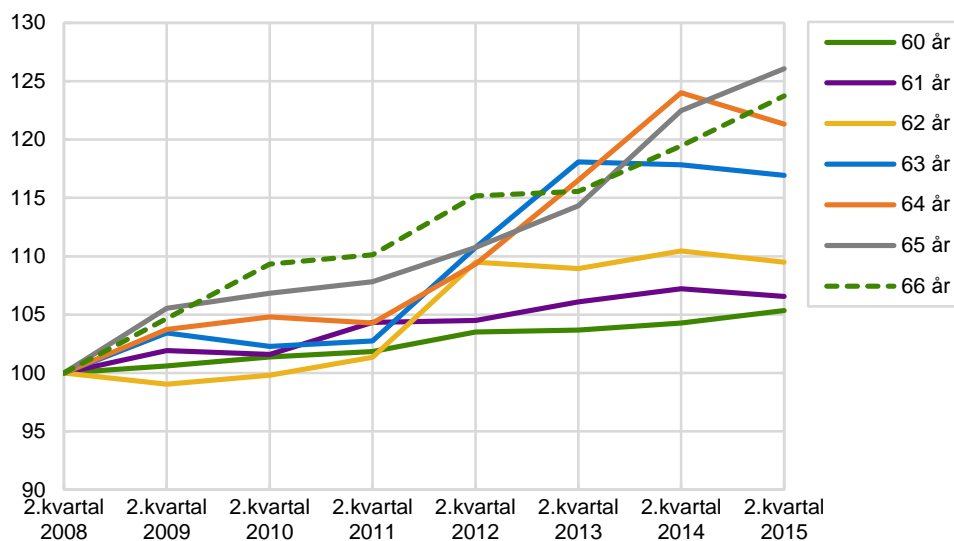
Figur 2.7 Utviklingen i arbeidstakerprosent for bosatte i ulike aldre med grunnskole som høyeste utdanning. 2008 =100. 2. kvartal 2008 - 2. kvartal 2015

Kilde: NAVs Aa-register 2008-2014, a-ordningen 2015

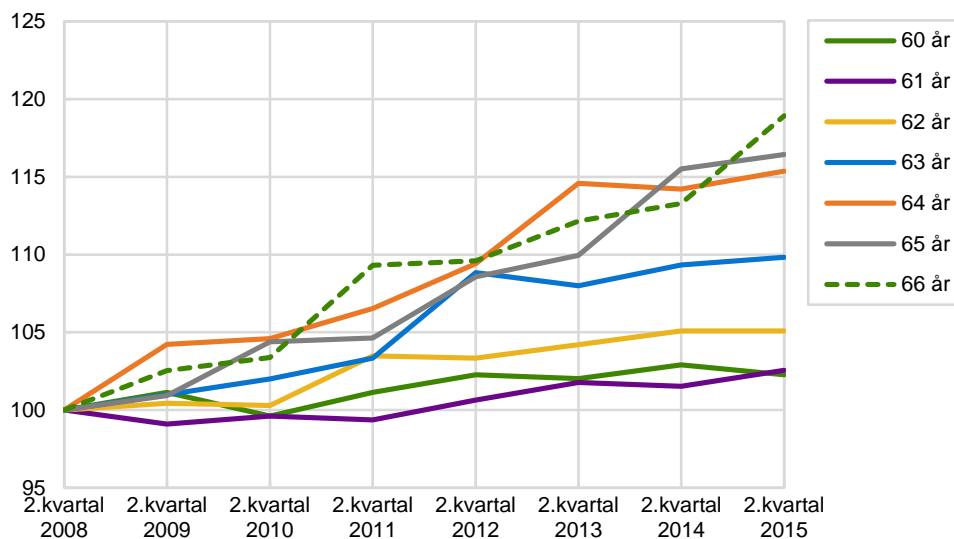

Figur 2.8 Utviklingen i arbeidstakerprosenten for bosatte i ulike aldre med videregående skole som høyeste utdanning. 2008 =100. 2. kvartal 2008 - 2. kvartal 2015

Kilde: NAVs Aa-register 2008-2014, a-ordningen 2015

Figur 2.9 Utviklingen i arbeidstakerprosenten for bosatte i ulike aldre med universitet og høyskole som høyeste utdanning. 2008 =100. 2. kvartal 2008 - 2. kvartal 2015

Kilde: NAVs Aa-register 2008-2014, a-ordningen 2015

Når vi ser på utviklingen etter pensjonsreformen for de med grunnskoleutdanning ser det ut som om nye 62-åringer nådde toppen i 2013 og har etter det falt noe. Av figur 2.8 som viser de med videregående utdanning, hadde nye 62-åringer en vekst i 2012, mens utviklingen har flatet ut etter dette. For de med høyere utdanning, figur 2.9, synes det generelt å være liten effekt av pensjonsreformen for nye 62-åringer.

Vi ser så på de som allerede i 2014 var 62 år og eldre. For de med grunnskole var det ytterligere vekst for alderskohortene 64-66 år. For personer med videregående skole som høyeste utdanning, var det fortsatt vekst blant 65-66-åringer, mens 63- og 64-åringene ser ut til å falle litt. For den siste gruppen, personer med universitet/høyskole som høyeste utdanning, er det kun 66-åringene som ser ut til å gjøre et hopp fra 2013 til 2014.

De forskjellene vi ser i utviklingen fordelt på utdanning og mellom kvinner og menn henger nok en del sammen med hvordan arbeidstakerne fordeler seg på

privat, kommunal og statlig sektor. Det er to dimensjoner i dette. Det ene er knyttet til variasjoner i pensjonsordningen og det andre er antallet i hver sektor på ulike utdanningsnivå.

I privat sektor vil man forvente at utslaget er størst siden de med privat AFP kan ta ut denne sammen med folketrygden fra 62 år, og samtidig fortsette å arbeide uten avkortning av pensjonen. I statlig og kommunal sektor har man AFP, men kan fram til 67 år ikke ta ut AFP-delen uten avkortning hvis man fortsetter å arbeide. Noen har riktignok tidligere særaldersgrenser hvor dette kan gjøres før, men dette har ikke endret seg etter pensjonsreformen. Men man kan her som i privat sektor uten AFP, ta ut folketrygddelen uten avkortning. I rapporten vår ser vi bare på sektortilknytning i et enkelt år. For en person vil pensjonsrettighet være knyttet til en lengre yrkeskarriere. For eksempel kan en 64-åring som i 2015 arbeider i staten være en som gikk av med AFP i privat sektor i 2014. Så langt er dette av mindre omfang slik at vi kan se bort fra dette her.

Tabell 2.2 Bosatte arbeidstakere 62-66 år fordelt etter utdanning, kjønn og sektor. 2. kvartal 2015. Prosent

	I alt	Statlig sektor	Kommunal sektor	Privat sektor
Begge kjønn				
Alle nivå	100	15,1	28,8	56,0
Grunnskole	100	5,7	23,5	70,8
Videregående skole	100	10,2	24,3	65,4
Universitet eller høyskole	100	25,5	38,1	36,4
Menn				
Alle nivå	100	12,1	16,2	71,7
Grunnskole	100	3,7	9,7	86,6
Videregående skole	100	6,8	9,8	83,4
Universitet eller høyskole	100	22,2	27,7	50,0
Kvinner				
Alle nivå	100	18,5	42,9	38,6
Grunnskole	100	7,8	38,1	54,1
Videregående skole	100	13,9	39,6	46,6
Universitet eller høyskole	100	29,4	50,4	20,2

Kilde: A-ordningen

Når det gjelder fordeling av sysselsatte etter utdanning er det slik at statlig sektor har en klar overvekt av høyt utdannede jamfør med kommunal og privat sektor. Blant kvinner er det en overvekt av lavt utdannede i privat sektor, mens høyt utdannende kvinner er arbeidstakere i offentlig sektor.

3. Kombinasjon av arbeid og pensjon

Hovedmålet med pensjonsreformen var at eldre skulle stå lenger i arbeid, og et av virkemidlene var at man kunne kombinere arbeid og pensjon i større grad enn tidligere. Før pensjonsreformen var det for noen mulig å kombinere arbeid med AFP og det var også en del som kombinerte arbeid med andre typer pensjoner som for eksempel uførepensjon. Fra og med 2011 ble det også mulig for 62-66-åringer å ta ut alderspensjon fra folketrygden i kombinasjon med arbeid og det ble også gjort endringer i AFP-ordningene i privat sektor for å stimulere eldre til å stå lenger i arbeid. I dette kapittelet skal vi undersøke hvor stor andel som kombinerer arbeid og pensjon, både før og etter pensjonsreformen, og vi vil da se på de som kombinerer arbeid med alderspensjon, AFP, uførepensjon eller en kombinasjon av disse pensjonene. Vi begrenser oss her til å undersøke utviklingen for arbeidstakere i 2.kvartal 2009- 2.kvartal 2015 i alderen 62-66 år. Tallgrunlaget for figurene i dette kapittelet finnes i vedlegg B som tabeller.

Før vi ser på utviklingen av andelen som kombinerer arbeid og pensjon må vi si litt om forskjellene på pensjonsordninger i privat og offentlig sektor. Med pensjonsreformen ble det i 2011 mulig å ta ut alderspensjon fra folketrygden fra man er 62 år. Pensjonen kan tas ut helt eller delvis og man kan fortsette å arbeide og få høyere pensjonsopptjening samtidig som pensjonen utbetales.

Når pensjonsreformen ble innført 1. januar 2011 ble det endringer i AFP-ordningene i privat sektor. I offentlig sektor er AFP uendret og gir muligheten til å ta ut pensjon fra man er 62 til 66 år. AFP i offentlig sektor har noen begrensninger; alderspensjon fra folketrygden kan ikke tas ut samtidig, og det er ikke mulig å arbeide samtidig som man tar ut AFP uten at AFP avkortes.

I privat sektor er AFP (fra 2011) en livsvarig pensjon som kan tas ut fra fylte 62 år. Tar man ut AFP må man også ta ut alderspensjon fra folketrygden helt eller delvis. Man kan i tillegg jobbe så mye man vil uten at pensjonen avkortes. AFP i privat sektor er en tariffbasert pensjonsordning. Det vil si at AFP er en pensjonsordning som bare omfatter de som jobber i virksomheter med tariffavtale der AFP inngår og man oppfyller vilkårene for denne pensjonen.

I både privat og offentlig sektor vil det være grupper av arbeidstakere som har begrensede pensjonsrettigheter av ulike årsaker. I privat sektor vil en stor andel arbeidstakere jobbe i virksomheter som ikke har en AFP-ordning. For de i privat sektor som jobber i en bedrift med AFP-ordning, vil personer som ikke har høy nok opptjening til å ta ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år, heller ikke kunne ta ut AFP før 67 år. I tillegg vil det være personer som ikke har lang nok opptjenings-tid for å få privat AFP, selv om de har rett på pensjon fra folketrygden. I offentlig sektor er alle omfattet av samme regelverk. Det vil også her være arbeidstakere som ikke har opparbeidet seg rettigheter til pensjon. Når vi videre i dette kapittelet ser på andelen som kombinerer arbeid og pensjon, vil vi se på hvor stor andel av alle som jobber som i tillegg tar ut en form for pensjon, uavhengig av hvilke muligheter de har for å ta ut pensjon. Dette vil gi lavere andeler enn om vi så på andelen av de som har muligheten til å ta ut pensjon og kombinere dette med arbeid.

Tabell 3.1 viser at andelen som kombinerer arbeid og pensjon har økt fra 22,8 prosent i 2. kvartal 2009 til 53 prosent i 2. kvartal 2015. Denne økningen har kommet gradvis etter at pensjonsreformen ble innført i 2011, men økningen var sterkest de to første årene, med over 10 prosentpoeng økning for hvert av årene, mens det de to siste årene har vært en relativ liten økning på 3,3 og 1,5 prosentpoeng for henholdsvis 2014 og 2015. Merk at en arbeidstaker kan ta ut flere typer pensjoner samtidig, slik at summen av de tre pensjonstypene i tabell 3.1 vil være

høyere enn antall personer som kombinerer arbeid og pensjon. Tabellen viser også at mens antallet som jobber og tar ut AFP i offentlig sektor har vært stabilt fra 2010 til 2015, har antallet som tar ut privat AFP og samtidig jobber økt fra cirka 5000 før 2011 til over 20 000 i 2015.

I tabell B4 i vedlegget viser tallene at både antallet og andelen av befolkningen som mottar uførepensjon har gått ned de siste årene for aldersgruppene 62 til 66 år. I tillegg har andelen som kombinerer uførepensjon med arbeid gått ned som vist i tabell 3.1.

Kjønn

I tabell 3.1 ser vi også at det er stor forskjell mellom kjønnene, både når det gjelder andelen som tar ut pensjon i kombinasjon med arbeid og hvilken type pensjoner som tas ut. Før pensjonsreformen ble innført var andelen som kombinerte arbeid og pensjon omtrent 5 prosentpoeng høyere blant kvinner enn blant menn og dette skyldes i hovedsak at kvinner kombinerte arbeid og uførepensjon i noe høyere grad enn menn. Kombinasjonen av arbeid og AFP var omtrent på 10 prosent for begge kjønn før reformen. Etter pensjonsreformen snur dette og menn kombinerer arbeid og pensjon i langt større grad enn kvinner. I 2015 kombinerer 63,9 prosent av alle mannlige arbeidstakere i alderen 62-66 år arbeid og pensjon mot 41,1 prosent av kvinnelige arbeidstakere i samme aldersgruppe. Og det er først og fremst alderspensjon og AFP som menn i mye større grad kombinerer med arbeid i forhold til kvinner. Årsaken til denne ubalansen blant kjønnene er trolig, som nevnt i innledningen i dette kapitlet, at det finnes grupper av arbeidstakere som ikke har rettigheter til å ta ut pensjon tidlig og at dette i mye sterkere grad gjelder kvinner. Og at kvinner er sterkere representert i offentlig sektor hvor kombinasjon av arbeid og pensjon er mindre gunstig enn i privat sektor.

Tabell 3.1 Arbeidstakere 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon etter kjønn. 2. kvartal 2009-2015

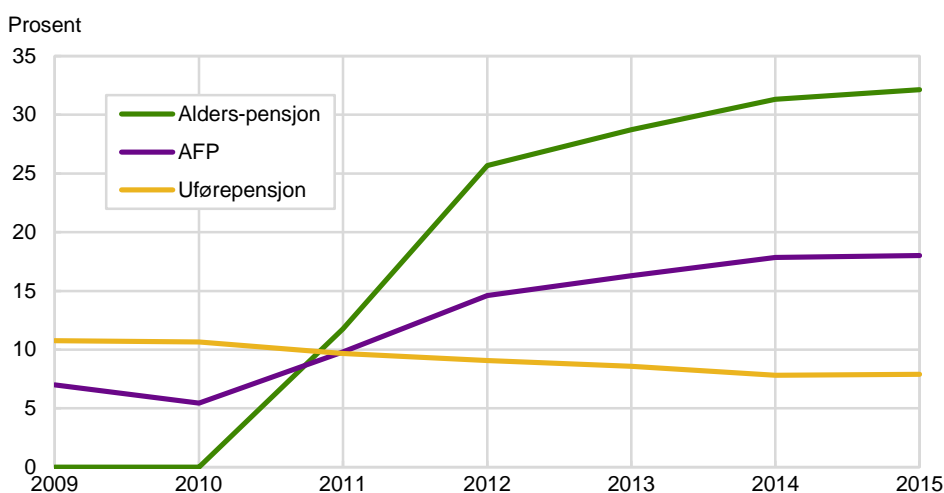
Kjønn og år	Antall arbeidstakere	Arbeidstakere som tar ut pensjon							
		Andel			Fordeling pensjoner				
		Antall	I alt	AFP og/eller alderspensjon	Alderspensjon	I alt	Privat	AFP Offentlig	Uførepensjon
Begge kjønn									
2009	105 797	24 147	22,8	10,6	0	11 208	5 179	6 029	12 939
2010	111 234	24 001	21,6	9,2	0	10 203	5 196	5 007	13 798
2011	114 393	36 797	32,2	21,1	13 945	14 060	9 060	5 000	13 234
2012	120 806	52 793	43,7	33,6	32 129	19 234	14 155	5 079	13 251
2013	123 853	59 672	48,2	39,3	41 582	22 220	17 121	5 099	12 365
2014	125 826	64 758	51,5	43,4	48 390	25 033	19 873	5 160	11 701
2015	127 949	67 859	53,0	45,1	51 579	27 020	21 478	5 542	11 650
Menn									
2009	55 932	11 049	19,8	10,5	0	5 886	3 471	2 415	5 163
2010	58 594	11 066	18,9	9,5	0	5 547	3 447	2 100	5 519
2011	60 087	21 648	36,0	28,0	11 450	8 669	6 542	2 127	5 146
2012	63 645	33 782	53,1	46,1	25 092	12 899	10 822	2 077	5 125
2013	65 623	38 648	58,9	53,0	31 577	15 105	13 136	1 969	4 627
2014	67 197	41 958	62,4	57,2	35 963	17 080	15 280	1 800	4 352
2015	67 014	42 815	63,9	58,9	37 249	18 355	16 558	1 797	4 128
Kvinner									
2009	49 865	13 098	26,3	10,7	0	5 322	1 708	3 614	7 776
2010	52 640	12 935	24,6	8,8	0	4 656	1 749	2 907	8 279
2011	54 306	15 149	27,9	13,3	2 495	5 391	2 518	2 873	8 088
2012	57 161	19 011	33,3	19,8	7 037	6 335	3 333	3 002	8 126
2013	58 230	21 024	36,1	23,8	10 005	7 115	3 985	3 130	7 738
2014	58 629	22 800	38,9	27,6	12 427	7 953	4 593	3 360	7 349
2015	60 935	25 044	41,1	30,1	14 330	8 665	4 920	3 745	7 522

Kilde: : 2009-2014 NAVs Aa-register, 2015 a-ordningen

Alder

Figur 3.1 viser hvilken type pensjoner 62-årige arbeidstakere kombinerer med arbeid. Etter at pensjonsreformen ble innført i 2011 skjer det store endringer. Andelen som tar ut alderpensjon stiger naturligvis kraftig, siden det ikke var mulig å ta ut denne typen pensjon før reformen, og i 2015 tar omtrent 1 av 3 arbeidstakere ut alderpensjon. Andelen som tar ut AFP stiger også mye, fra 5,5 prosent i 2. kvartal 2010 til 18 prosent i 2. kvartal 2015. Som nevnt tidligere er det mange arbeidstakere som tar ut flere pensjoner samtidig som de fortsetter å jobbe, blant annet må de som tar ut privat AFP også ta ut alderpensjon fra folketrygden. I perioden 2. kvartal 2009-2. kvartal 2015 ser vi også at andelen som får uførepensjon faller noe. Utviklingen for 63-66 åringer har tilnærmet den samme som 62-åringer.

Figur 3.1 Andelen arbeidstakere 62 år som kombinerer arbeid og pensjon etter pensjonstype. 2. kvartal 2009-2015

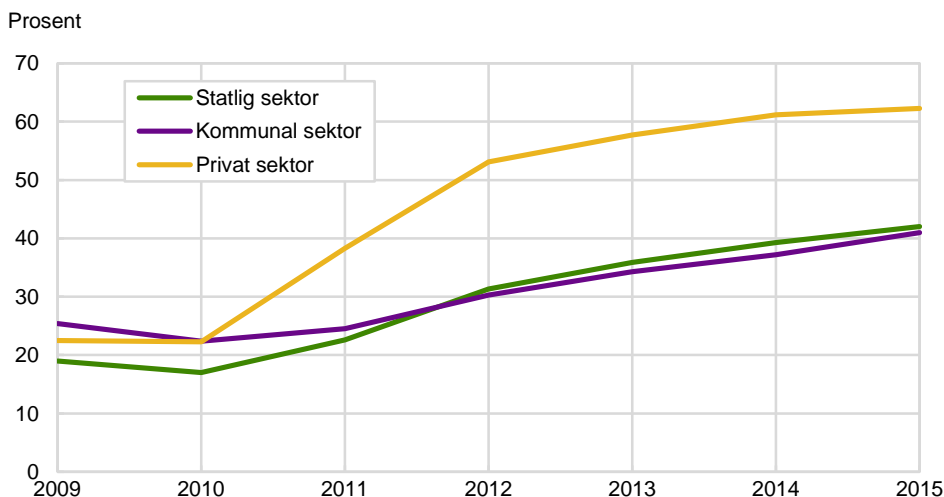

Kilde: 2009-2014 NAVs Aa-register, 2015 a-ordningen

Sektor

I figur 3.2 ser vi på andelen arbeidstakere i alderen 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon etter hvilken sektor de er ansatt i på måletidspunktet, som er 2. kvartal. Det er tydelig at ansatte i privat sektor i mye større grad kombinerer arbeid med pensjon i forhold til ansatte i statlig og kommunal sektor. I 2015 kombinerer i overkant av 60 prosent arbeid og pensjon i privat sektor, mens andelen er rundt 40 prosent for offentlig sektor.

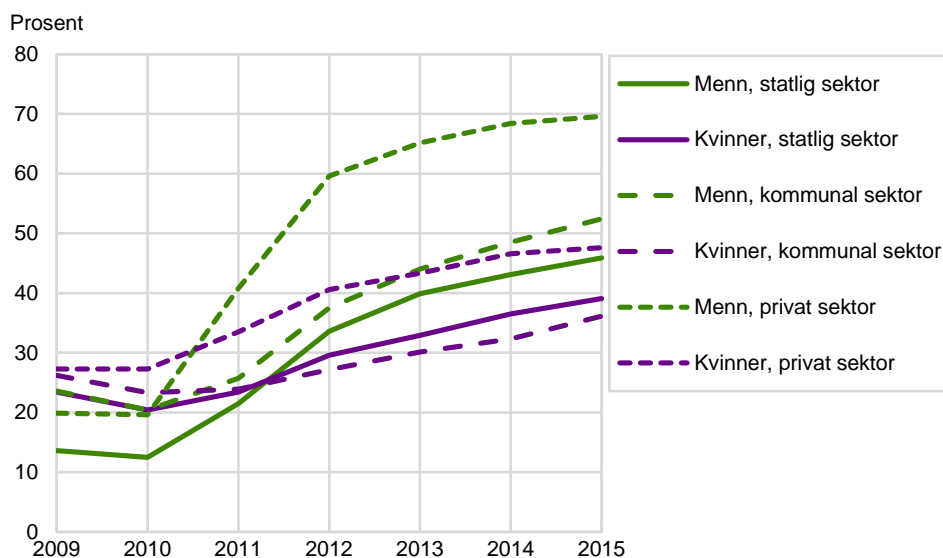
Figur 3.2 Andelen arbeidstakere 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon etter sektor. 2. kvartal 2009-2015

Kilde: 2009-2014 NAVs Aa-register, 2015 a-ordningen

Man kunne tenke seg at sektortilknytningen kunne forklare de store forskjellene i andelen som kombinerer arbeid og pensjon blant kvinner og menn. Men som figur 3.3 viser, kan dette kun delvis forklare forskjellene, for det er også store forskjeller blant kvinner og menn innad i sektorene.

Figur 3.3 Andelen arbeidstakere 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon etter sektor og kjønn. 2.kvartal 2009-2015

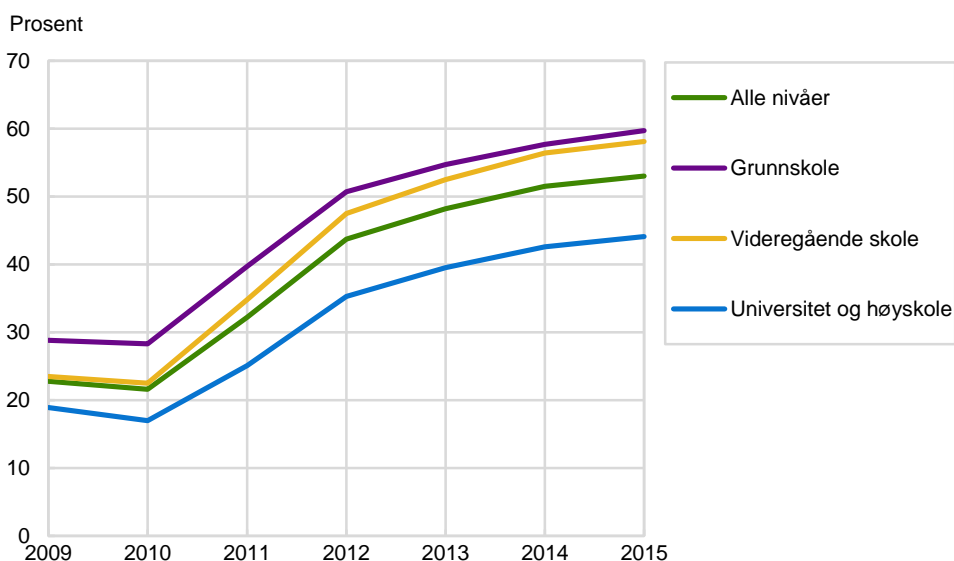

Kilde: 2009-2014 NAVs Aa-register, 2015 a-ordningen

Utdanning

Figur 3.4 viser andelen arbeidstakere i alderen 62-66 som kombinerer arbeid og pensjon etter høyeste utdanningsnivå. Ikke uventet er det de med grunnskole og videregående skole som høyeste utdanningsnivå som har høyest andel som kombinerer arbeid og pensjon, siden omtrent 70 prosent av disse er ansatt i privat sektor.

Figur 3.4 Andelen arbeidstakere 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon etter høyeste utdanningsnivå. 2.kvartal 2009-2015

Kilde: 2009-2014 NAVs Aa-register, 2015 a-ordningen

4. Fortsatt i jobb

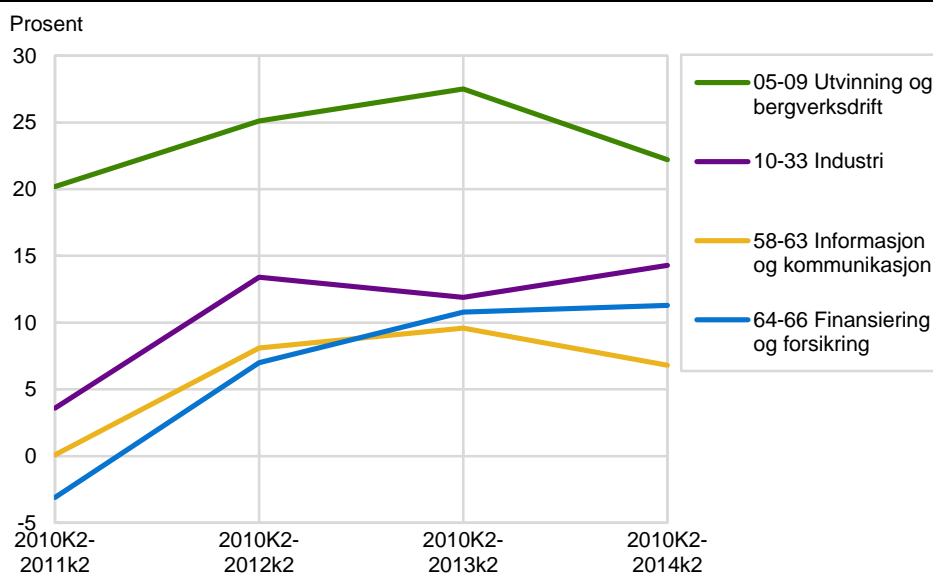
I dette kapittelet ønsker vi å undersøke hvordan pensjonsreformen ser ut til å ha slått ut blant sysselsatte i ulike næringer. For å gjøre dette har vi sett på hvordan utviklingen for 61-årige arbeidstakere som fortsatt er arbeidstaker året etter, fordelt etter næringen de jobbet i som 61-åring. Første kolonne (2010k2) i tabell 4.1 inneholder altså andelen av 61-åringer i 2. kvartal 2009 som fortsatt er i arbeid i 2. kvartal 2010. Siden vi også undersøker dette for året før pensjonsreformen var innført, vil vi kunne se om pensjonsreformen synes å ha forskjellig innvirkning på de ulike næringene. Vi har tidligere konkludert med at pensjonsreformen har hatt en innretning slik at det særlig er ansatte med lav utdanning i privat sektor med AFP-ordning hvor man har fått størst utslag. Som tabell 4.1 viser er da også i næringer dominert av privat sektor hvor utslagene blir størst når vi ser på økningen i andelen arbeidstakere som fortsetter i jobb.

Tabell 4.1 Arbeidstakere 61 år og fortsatt i arbeid året etter. 2.kvartal 2009 - 2. kvartal 2013

Næring	2010k2	2011k2	2012k2	2013k2	2014k2
I alt	81,3	82,7	86,4	86,0	86,2
01-03 Jordbruk, skogbruk og fiske	85,3	85,0	91,5	85,4	90,5
05-09 Utvinning og bergverksdrift	61,4	81,6	86,5	88,9	83,6
10-33 Industri	69,8	73,4	83,2	81,7	84,1
35-39 Elektrisitet, vann og renovasjon	79,0	78,1	82,8	83,3	83,3
41-43 Bygge- og anleggsvirksomhet	80,4	80,7	86,3	84,4	87,4
45-47 Varehandel og rep. motorvogner	83,4	84,1	89,0	88,4	89,1
49-53 Transport og lagring	77,6	78,2	81,2	81,9	82,9
55-56 Hotell- og restaurant	84,0	82,7	86,3	87,8	86,2
58-63 Informasjon og kommunikasjon	77,3	77,4	85,4	86,9	84,1
64-66 Finansiering og forsikring	77,2	74,1	84,2	88,0	88,5
68-75 Eiendomsdrift, teknisk tjenesteyting	93,3	91,9	93,5	91,9	91,8
77-82 Forretningsmessig tjenesteyting	76,4	78,9	83,9	82,0	82,4
84 Off. adm., forsvar	84,9	87,6	88,2	88,3	87,3
85 Undervisning	86,1	87,5	88,3	87,8	87,7
86-88 Helse- og sosialtjenester	82,6	83,3	84,8	84,6	84,1
90-99 Personlig tjenesteyting ellers	88,0	88,1	91,1	90,9	89,2

Kilde: NAVs Aa-register

Figur 4.1 Endring i andeler av 61-åringer i 2009 som fortsatt er i jobb året etter for utvalgte næringer

Kilde: NAVs Aa-register

Sammenligner man andelen 61-åringer i 2009 som fortsatt var i arbeid i 2010 med tilsvarende andeler årene etter at pensjonsreformen var innført, finner man at de aller fleste næringene har en vekst i andelen som fortsetter i jobb, men det er store forskjeller mellom næringene. Som nevnt er det spesielt næringer dominert av privat sektor som har fått den største veksten, men da fra et nivå før pensjonsreformen som var en god del lavere enn i næringer dominert av offentlig sektor. Næringene dominert av offentlig sektor har hatt en høy andel av 61-åringer som fortsetter i jobb året etter gjennom hele perioden. Figur 4.1 viser næringen som har hatt størst vekst etter 2010 (det er verdt å merke seg at det er stor forskjell på hvor mange som jobber i de forskjellige næringene).

Næring og utdanning

I tabell 4.2 har vi brutt tallene videre ned på høyeste fullførte utdanningsnivå og finner som ventet at det er personer uten høyere utdanning som har hatt den største veksten i andelen som fortsetter i jobb året etter man er 61 år. Økningen fra 2. kvartal 2010 til 2. kvartal 2014 er 5,9 prosentpoeng for de med grunnskole og videregående skole, mens økningen er 2 prosentpoeng for de med universitets- og høyskoleutdanning. Videre er det også sånn at endringene i næringer dominert av offentlig sektor er små og relativt lik for de med høy og lav utdanning. Mens for næringer dominert av privat sektor er det store forskjeller mellom næringene og til dels stor forskjell innad i næringene for de med lang og kort utdanning. Dette henger sammen med variasjoner i hvilke grupper som har en AFP-ordning.

Tabell 4.2 Arbeidstakere 61 år og andelen som fortsatt i arbeid året etter. 2.kvartal 2009 - 2. kvartal 2013

	Grunnskole og videregående skole					Universitet eller høyskole				
	2010k2	2011k2	2012k2	2013k2	2014k2	2010k2	2011k2	2012k2	2013k2	2014k2
I alt	78,9	79,9	85,1	84,5	84,8	86,8	88,9	89,2	89,0	88,8
01-03 Jordbruk, skogbruk og fiske	84,7	84,5	90,9	84,7	92,1	94,1	89,5	96,2	100,0	80,0
05-09 Utvinning og bergverksdrift	62,4	79,2	86,7	88,1	81,8	59,8	89,0	86,7	90,2	86,6
10-33 Industri	68,2	71,2	82,4	80,6	83,0	81,1	87,3	88,4	88,8	90,8
35-39 Elektrisitet, vann og renovasjon	75,4	75,5	80,4	82,5	80,9	93,0	88,0	91,5	87,0	93,3
41-43 Bygge- og anleggsvirksomhet	79,4	80,3	85,4	83,6	87,4	88,7	85,7	92,3	90,8	88,4
45-47 Varehandel og rep. motorvogner	83,1	83,6	89,0	88,2	88,8	85,6	88,2	88,7	89,9	91,1
49-53 Transport og lagring	77,5	77,8	81,1	81,7	82,1	79,9	83,3	83,3	83,5	87,5
55-56 Hotell- og restaurant	83,8	81,8	87,1	87,2	86,1	88,2	97,1	77,8	92,3	85,7
58-63 Informasjon og kommunikasjon	73,1	71,7	82,7	85,0	79,2	83,9	87,2	89,3	89,6	89,8
64-66 Finansiering og forsikring	74,5	70,9	84,1	87,1	86,5	85,7	83,1	84,3	90,4	94,3
68-75 Eiendomsdrift, teknisk tjenesteyting	91,5	88,7	92,6	90,6	90,4	95,6	95,4	94,5	93,3	93,4
77-82 Forretningsmessig tjenesteyting	75,6	78,0	83,5	81,9	83,0	84,4	84,7	86,9	83,2	81,1
84 Off. adm., forsvar	82,5	85,5	85,5	86,2	84,8	88,1	90,5	91,4	90,9	90,0
85 Undervisning	82,0	83,3	85,5	84,1	83,0	87,2	88,6	89,0	88,8	89,0
86-88 Helse- og sosialtjenester	81,5	81,2	83,6	83,6	83,1	85,0	87,4	87,0	86,5	85,8
90-99 Personlig tjenesteyting ellers	86,9	85,5	89,6	88,4	88,5	90,3	92,5	94,3	94,0	90,0

Kilde: NAVs Aa-register

Vedlegg A: AKU - årsgjennomsnitt 2015

Oppsummering

AKU-tall over sysselsettingsprosenten for ettårige aldersgrupper fra 60 år og over viste stort sett ikke signifikante utslag fra 2010 til 2011. Om innføringen av pensjonsreformen hadde noen effekt på sysselsettingen, var den i så fall med svært stor sannsynlighet ikke større enn +/- 4000 for de enkelte årskull. Fra 2011 til 2012 er det derimot signifikante utslag, med økt andel sysselsatte både for 62- og 63-åringene i følge AKU. Året etter, fra 2012 til 2013, var det en økning for 64-åringene, i tråd med en trend fra 2009. Fra 2013 til 2014 var det en signifikant økning kun for 65-åringene, og fra 2014 til 2015 kun for 61-åringene. Fra 2013 til 2015 ser vi en økende andel sysselsatte også blant 66-åringene. Ellers er det bare små og tilfeldige utslag fra år til år.

1. Bakgrunn og kvalitetsvurdering

I Rapport 9/2011 fra SSB ble det gjort en vurdering av AKUs muligheter for å overvåke utviklingen på arbeidsmarkedet etter innføringen av pensjonsreformen. Rapporten viste at AKU kan gi et godt bilde av større strukturelle forskjeller i *nivå*tall for sysselsettingsprosenten, også for detaljerte aldersgrupper. Når det gjelder *endringstall* for utviklingen i sysselsettingen fra år til år, er konklusjonen at utvalget i AKU er så lite at det må skje relativt store reelle endringer før AKU kan forventes i å fange opp dette for ettårige aldersgrupper på kort sikt. Dette gjelder både årsgjennomsnitt og i enda sterkere grad kvartalstall. Tabellene i dette vedlegget gir kun årsgjennomsnitt.

2. Andelen sysselsatte

Tabell A1 og A3 viser utviklingen i andelen sysselsatte for de ulike aldersgruppene tilbake til 2007. Den indikerer en viss vekst i sysselsettingsprosentene for 60- og 61-åringene i perioden 2007-2011, særlig for kvinner. Fra 2013 til 2015 fortsatte denne økningen for kvinner, men ikke for menn. Ellers ser vi en klar økning i andelen sysselsatte for 62-åringene fra 2011 til 2012, og i noe mindre grad for 63-åringene. Året etter, fra 2012 til 2013, var det en økning for 64-åringene, historisk sett i tråd med en trend fra 2009. Fra 2013 til 2014 var det en signifikant økning kun for 65-åringene, og fra 2014 til 2015 kun for 61-åringene. Fra 2013 til 2015 ser vi en økende andel sysselsatte også blant 66-åringene. Ellers er det bare små og tilfeldige utslag fra år til år.

Siden pensjonsreformen vil påvirke ulike fødselskohorter ulikt, tilsier dette at effekter på sysselsettingen vil kunne inntreffe over flere år. Dessuten vil nok mange være usikre på virkningene for egen pensjon av de ulike valg som kan gjøres, og det kan medføre en avventende holdning.

Ved bruk av AKU-tall for å måle slike effekter må man i tillegg ta hensyn til at også andre faktorer påvirker disse tallene, alt fra kortsiktige konjunktursvingninger til langsiktige trender som følge av at for eksempel utdanningsnivået blant de eldste øker og at yngre fødselskohorter av kvinner har en høyere sysselsettingsandel enn eldre fødselskohorter av kvinner på samme alderstrinn.

Tabell A1. Sysselsatte i prosent av personer i alt, etter alder. 60-74 år. Årsgjennomsnitt 2007-2015

	I alt 60- 74 år	60 år	61 år	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67- 69 år	70- 74 år
Årsgjennomsnitt:										
2007	35	72	69	55	47	46	35	30	16	7
2008	36	75	69	57	46	44	36	30	18	6
2009	36	77	71	57	48	41	40	31	17	6
2010	36	78	72	56	50	42	38	34	19	7
2011	36	77	75	57	48	43	37	32	18	8
2012	36	76	73	65	54	45	38	33	18	7
2013	36	75	74	60	57	51	37	32	19	7
2014	36	77	71	63	55	54	44	36	19	7
2015	37	79	76	62	55	50	44	40	20	8
Endring fra året før:										
2008	1	4	0	2	-1	-2	1	0	3	0
2009	0	1	2	0	3	-3	4	1	-1	0
2010	0	1	1	-1	2	1	-2	2	1	0
2011	0	-1	3	1	-2	1	-1	-2	-1	1
2012	0	-1	-2	8	6	2	2	1	0	-1
2013	0	-1	1	-6	4	6	-1	-1	1	-1
2014	0	2	-2	3	-2	3	7	4	0	1
2015	1	2	5	-1	0	-4	0	4	1	1

Kilde: AKU (endringstall basert på tall som ikke er avrundet).

Tabell A2 Sysselsatte etter alder. 60-74 år. Årsgjennomsnitt 2007-2015. 1 000

	I alt 60-74 år	60 år	61 år	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67- 69 år	70- 74 år
2007	210	42	42	31	24	21	13	10	17	10
2008	224	46	43	34	24	21	15	11	21	9
2009	233	45	42	35	28	22	20	13	20	10
2010	241	43	41	32	29	27	19	16	22	11
2011	248	45	42	32	27	27	23	16	22	14
2012	257	42	42	36	31	26	25	19	24	12
2013	262	41	42	34	32	30	22	20	29	12
2014	272	43	41	36	31	32	26	20	31	14
2015	284	51	44	35	29	28	25	21	34	16
Endring fra året før										
2008	14	4	1	3	0	0	2	1	4	-1
2009	9	-1	-1	1	4	1	5	2	-1	1
2010	8	-2	-1	-3	1	5	-1	3	2	1
2011	7	2	1	0	-2	0	4	0	0	3
2012	9	-3	0	4	4	-1	2	3	2	-2
2013	5	-1	0	-2	1	4	-3	1	5	0
2014	10	2	-1	2	-1	2	4	0	2	2
2015	12	8	3	-1	-2	-4	-1	1	3	2

Kilde: AKU

Tabell A2 viser utviklingen i antall sysselsatte personer for ettårige aldersgrupper fra 2007 til 2015. Utviklingen i tallet på sysselsatte personer vil dels være bestemt av hvor mange personer som totalt sett er i denne alderskohorten, og dels av hvor stor andel av disse som er sysselsatt. Endringstallene fra år til år er, med noen få unntak, ikke signifikante. Det illustreres også ved variasjonen i utviklingen mellom de ettårige aldersgruppene. For de årskullene hvor man kunne tenke seg at utslaget av pensjonsreformen var størst (62- og 63-åringer), viser tallene en klar økning fra 2011 til 2012, mens endringstallene året før og årene etter ikke er signifikante.

Utvalgsstørrelsen er for liten til at AKU egner seg til å måle kortsiktige endringer for så små grupper som enkeltårskull. De reelle utslagene på arbeidsmarkedet må i så fall være svært sterke. Ved å se på utviklingen over en lengre periode, vil

imidlertid små trendmessige endringer fra år til år kunne akkumulere seg til så store endringer at det gir signifikante endringstall.

Tabell A3 Sysselsatte i prosent av personer i alt, etter alder og kjønn. 60-74 år. Årsgjennomsnitt 2007–2015

	I alt 60-74 år								67-69 år	70-74 år
	60 år	61 år	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år			
I alt										
2007	35	72	69	55	47	46	35	30	16	7
2008	36	75	69	57	46	44	36	30	18	6
2009	36	77	71	57	48	41	40	31	17	7
2010	36	78	72	56	50	42	38	34	19	7
2011	36	77	75	57	48	43	37	32	18	8
2012	36	76	73	65	54	45	38	33	18	7
2013	36	75	74	60	57	51	37	32	19	7
2014	36	77	71	63	55	54	44	36	19	7
2015	37	79	76	62	55	50	44	40	20	8
Menn										
2007	40	78	74	61	50	50	36	34	20	9
2008	41	80	75	63	51	49	40	35	22	9
2009	41	79	75	62	54	48	45	37	21	8
2010	41	81	75	61	53	47	44	40	23	10
2011	41	82	81	63	52	45	45	37	20	12
2012	41	80	78	70	60	49	43	41	22	10
2013	41	80	81	64	61	56	42	36	24	10
2014	41	79	74	69	61	60	49	42	24	10
2015	42	79	76	68	60	59	54	47	26	12
Kvinner										
2007	30	65	63	48	45	43	34	25	11	4
2008	31	71	62	51	40	40	33	25	14	4
2009	31	75	66	52	43	34	35	26	13	6
2010	31	75	68	51	47	36	31	27	14	4
2011	31	72	70	51	45	40	28	26	16	5
2012	31	72	67	61	47	40	34	25	14	5
2013	31	71	67	55	54	45	32	28	15	3
2014	31	74	69	57	49	48	39	30	14	4
2015	32	78	76	56	51	41	36	33	15	4

Kilde: AKU

3. Andelen ikke-sysselsatte som ønsker arbeid

Tabell A4 viser hvor mange ikke-sysselsatte som ønsker arbeid, i prosent av de ikke-sysselsatte i alt. Her finner vi ingen signifikante endringer, selv ikke for perioden 2007-2015 under ett.

At personer ønsker arbeid, betyr ikke nødvendigvis at de aktivt har forsøkt å få arbeid, ei heller at de umiddelbart kan påta seg en jobb, som begge er betingelser for å bli klassifisert som arbeidsledig. Ut fra en vurdering av forskjellen mellom aldersgrupper synes AKU å gi nivå tall av rimelig god kvalitet. For å redusere usikkerheten noe, har vi her foretatt en viss aggregering etter alder. Aldersgruppene i tabellen omfatter ikke like mange årskull og vil bare av den grunn variere i størrelse. Tabellen er derfor best egnet til å se på utviklingen over tid for samme aldersgruppe. Aldersgrensene er valgt ut fra regler for pensjonering og typiske pensjoneringstidspunkt.

Tabell A4 Ikke-sysselsatte som ønsker arbeid, i prosent av ikke-sysselsatte i alt. 60-74 år. Årsgjennomsnitt 2007 - 2015

	I alt 60-74 år	60-61 år	62-64 år	65-66 år	67-69 år	70-74 år
Ikke-sysselsatte i alt	100	100	100	100	100	100
Ønsker arbeid						
2007	3	10	6	5	2	1
2008	4	12	7	6	3	1
2009	4	11	7	7	3	1
2010	4	14	7	5	2	1
2011	4	14	7	4	2	1
2012	4	13	7	4	3	1
2013	4	12	8	4	3	1
2014	3	11	6	5	2	0
2015	3	16	7	4	2	0

Kilde: AKU

Tabell A5 Ikke-sysselsatte som ønsker arbeid, etter hovedsakelig virksomhet. 60-74 år. Årsgjennomsnitt 2009-2015. 1 000

	I alt 60-74 år	60-61 år	62-64 år	65-66 år	67-69 år	70-74 år
2009						
Ikke-sysselsatte i alt	417	31	87	57	96	145
Ønsker arbeid	17	3	6	4	2	1
Førtidspensjonist	3	0	1	1	0	0
Arbeidsufør	6	2	2	2	0	0
Alderspensjonist	4	0	0	0	2	1
2010						
Ikke-sysselsatte i alt	432	29	92	64	98	150
Ønsker arbeid	15	4	6	3	2	1
Førtidspensjonist	3	0	1	1	0	0
Arbeidsufør	6	2	3	1	0	0
Alderspensjonist	3	0	0	0	1	1
2011						
Ikke-sysselsatte i alt	446	27	89	75	103	152
Ønsker arbeid	17	4	6	3	2	1
Førtidspensjonist	2	0	1	1	0	0
Arbeidsufør	6	2	3	1	0	0
Alderspensjonist	4	0	0	0	2	1
2012						
Ikke-sysselsatte i alt	456	29	78	79	112	159
Ønsker arbeid	17	4	6	3	3	1
Førtidspensjonist	2	0	1	1	0	0
Arbeidsufør	6	2	3	1	0	0
Alderspensjonist	5	0	0	0	3	1
2013						
Ikke-sysselsatte i alt	472	29	76	79	121	167
Ønsker arbeid	17	4	6	3	3	1
Førtidspensjonist	2	0	1	1	0	0
Arbeidsufør	6	2	3	1	0	0
Alderspensjonist	4	0	0	0	3	1
2014						
Ikke-sysselsatte i alt	480	30	74	67	133	177
Ønsker arbeid	14	3	5	3	2	1
Førtidspensjonist	2	0	1	1	0	0
Arbeidsufør	5	2	2	1	0	0
Alderspensjonist	3	0	0	0	2	1
2015						
Ikke-sysselsatte i alt	488	27	73	64	135	189
Ønsker arbeid	15	4	5	3	2	1
Førtidspensjonist	2	0	1	1	0	0
Arbeidsufør	5	2	2	1	0	0
Alderspensjonist	3	0	0	1	2	1

Kilde: AKU

Vedlegg B. Arbeid og pensjon

Tabell B1 Arbeidstakere 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon etter alder. 2. kvartal 2009-2015

Alder og år	Antall arbeids- takere	Arbeidstakere som tar ut pensjon					
		Antall	Andel		Fordeling pensjoner		
			I alt	AFP og/eller alderspensjon	Alders- pensjon	AFP	Uførepensjon
62 år							
2009	31 431	5 588	17,8	7,0	0	2 202	3 386
2010	30 605	4 931	16,1	5,5	0	1 669	3 262
2011	30 886	7 917	25,6	16,3	3 638	3 031	2 989
2012	32 407	11 909	36,7	28,3	8 324	4 730	2 941
2013	32 283	12 696	39,3	31,4	9 277	5 264	2 772
2014	32 391	13 339	41,2	34,0	10 143	5 778	2 532
2015	34 180	14 444	42,3	35,0	10 988	6 159	2 699
63 år							
2009	26 091	5 950	22,8	11,2	0	2 931	3 019
2010	26 937	5 702	21,2	9,3	0	2 498	3 204
2011	26 219	8 029	30,6	20,1	2 884	3 227	2 867
2012	27 822	11 863	42,6	33,5	7 651	4 716	2 791
2013	28 998	13 962	48,1	39,9	10 292	5 666	2 675
2014	28 872	14 584	50,5	42,7	11 017	6 102	2 553
2015	28 634	14 816	51,7	44,3	11 310	6 249	2 399
64 år							
2009	20 974	5 147	24,5	12,4	0	2 591	2 556
2010	22 769	5 452	23,9	11,2	0	2 546	2 906
2011	23 565	8 003	34,0	22,4	2 685	3 208	2 829
2012	23 921	10 765	45,0	34,6	6 108	3 884	2 720
2013	25 111	12 617	50,2	41,4	8 840	4 798	2 518
2014	26 079	14 294	54,8	46,8	10 918	5 575	2 422
2015	25 654	14 401	56,1	48,1	10 926	5 811	2 386
65 år							
2009	15 866	4 242	26,7	12,9	0	2 042	2 200
2010	17 460	4 406	25,2	11,3	0	1 975	2 431
2011	18 860	7 241	38,4	25,6	2 624	2 712	2 517
2012	20 157	9 820	48,7	37,2	5 398	3 290	2 546
2013	20 149	10 801	53,6	43,9	7 097	3 598	2 244
2014	21 222	12 306	58,0	49,2	9 103	4 449	2 225
2015	21 666	13 075	60,3	52,0	10 071	4 926	2 167
66 år							
2009	11 435	3 220	28,2	12,6	0	1 442	1 778
2010	13 463	3 510	26,1	11,3	0	1 515	1 995
2011	14 863	5 607	37,7	24,8	2 114	1 882	2 032
2012	16 499	8 436	51,1	38,8	4 648	2 614	2 253
2013	17 312	9 596	55,4	44,6	6 076	2 894	2 156
2014	17 262	10 307	59,7	50,2	7 209	3 201	1 969
2015	17 815	11 135	62,5	53,3	8 284	3 887	1 999

Kilde: 2009-2014 Aa-registeret, 2015 a-ordningen

Tabell B2 Arbeidstakere 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon etter kjønn og sektor. 2. kvartal 2009-2015

Kjønn, sektor og år	Antall arbeids- takere	Arbeidstakere som tar ut pensjon					
		Antall	Andel		Fordeling pensjoner		
			I alt	AFP og/eller alderspensjon	Alders- pensjon	AFP	Uføre- pensjon
I alt							
2009	105 797	24 147	22,8	10,6	0	11 208	12 939
2010	111 234	24 001	21,6	9,2	0	10 203	13 798
2011	114 393	36 797	32,2	21,1	13 945	14 060	13 234
2012	120 806	52 793	43,7	33,6	32 129	19 234	13 251
2013	123 853	59 672	48,2	39,3	41 582	22 220	12 365
2014	125 826	64 758	51,5	43,4	48 390	25 033	11 701
2015	127 949	67 859	53,0	45,1	51 579	27 020	11 650
Statlig sektor							
2009	14 346	2 731	19,0	11,9	0	1 711	1 020
2010	15 822	2 684	17,0	10,2	0	1 616	1 068
2011	16 703	3 770	22,6	15,9	959	1 710	1 145
2012	17 330	5 426	31,3	25,4	2 771	1 655	1 122
2013	17 883	6 417	35,9	30,3	3 846	1 605	1 126
2014	18 073	7 095	39,3	34,2	4 743	1 543	1 067
2015	19 324	8 109	42,0	37,2	5 734	1 588	1 103
Kommunal sektor							
2009	28 270	7 177	25,4	12,3	0	3 472	3 705
2010	29 882	6 689	22,4	9,2	0	2 762	3 927
2011	31 571	7 723	24,5	11,9	1 000	2 758	4 042
2012	33 147	10 041	30,3	18,7	3 363	2 859	4 048
2013	33 760	11 570	34,3	23,4	5 032	2 952	3 938
2014	34 305	12 762	37,2	27,4	6 380	3 131	3 747
2015	37 250	15 259	41,0	30,3	7 780	3 735	4 472
Privat sektor							
2009	63 181	14 239	22,5	9,5	0	6 025	8 214
2010	65 530	14 628	22,3	8,9	0	5 825	8 803
2011	66 119	25 304	38,3	26,8	11 986	9 592	8 047
2012	70 329	37 326	53,1	42,7	25 995	14 720	8 081
2013	72 210	41 685	57,7	49,0	32 704	17 663	7 301
2014	73 448	44 901	61,1	53,1	37 267	20 359	6 887
2015	71 375	44 491	62,3	55,1	38 065	21 697	6 075
I alt							
2009	55 932	11 049	19,8	10,5	0	5 886	5 163
2010	58 594	11 066	18,9	9,5	0	5 547	5 519
2011	60 087	21 648	36,0	28,0	11 450	8 669	5 146
2012	63 645	33 782	53,1	46,1	25 092	12 899	5 125
2013	65 623	38 648	58,9	53,0	31 577	15 105	4 627
2014	67 197	41 958	62,4	57,2	35 963	17 080	4 352
2015	67 014	42 815	63,9	58,9	37 249	18 355	4 128
Statlig sektor							
2009	6 422	873	13,6	10,4	0	665	208
2010	6 885	860	12,5	9,5	0	652	208
2011	7 239	1 554	21,5	18,4	638	704	235
2012	7 419	2 492	33,6	31,0	1 650	675	222
2013	7 642	3 050	39,9	37,3	2 253	627	235
2014	7 691	3 311	43,1	40,4	2 612	571	241
2015	8 121	3 729	45,9	43,3	3 039	571	258
Kommunal sektor							
2009	8 664	2 045	23,6	15,8	0	1 365	680
2010	9 191	1 871	20,4	12,5	0	1 147	724
2011	9 701	2 497	25,7	18,4	613	1 182	731
2012	10 002	3 748	37,5	30,9	1 942	1 167	719
2013	10 140	4 458	44,0	38,3	2 800	1 126	665
2014	10 292	4 996	48,5	43,2	3 441	1 083	655
2015	11 019	5 779	52,4	46,0	4 005	1 212	852

Tabell B2. forts.

Kjønn, sektor og år	Antall arbeids- takere	Arbeidstakere som tar ut pensjon					
		Antall	Andel		Fordeling pensjoner		
			I alt	AFP og/eller alderspensjon	Alders- pensjon	AFP	Uføre- pensjon
Privat sektor							
2009	40 846	8 131	19,9	9,4	0	3 856	4 275
2010	42 518	8 335	19,6	8,8	0	3 748	4 587
2011	43 147	17 597	40,8	31,8	10 199	6 783	4 180
2012	46 224	27 542	59,6	51,8	21 500	11 057	4 184
2013	47 841	31 140	65,1	58,7	26 524	13 352	3 727
2014	49 214	33 651	68,4	62,7	2 910	15 426	3 456
2015	47 874	33 307	69,6	64,5	30 205	16 572	3 018
I alt							
2009	49 865	13 098	26,3	10,7	0	5 322	7 776
2010	52 640	12 935	24,6	8,8	0	4 656	8 279
2011	54 306	15 149	27,9	13,3	2 495	5 391	8 088
2012	57 161	19 011	33,3	19,8	7 037	6 335	8 126
2013	58 230	21 024	36,1	23,8	10 005	7 115	7 738
2014	58 629	22 800	38,9	27,6	12 427	7 953	7 349
2015	60 935	25 044	41,1	30,1	14 330	8 665	7 522
Statlig sektor							
2009	7 924	1 858	23,4	13,2	0	1 046	812
2010	8 937	1 824	20,4	10,8	0	964	860
2011	9 464	2 216	23,4	14,0	321	1 006	910
2012	9 911	2 934	29,6	21,1	1 121	980	900
2013	10 241	3 367	32,9	25,0	1 593	978	891
2014	10 382	3 784	36,4	29,6	2 131	972	826
2015	11 203	4 380	39,1	32,8	2 695	1 017	845
Kommunal sektor							
2009	19 606	5 132	26,2	10,7	0	2 107	3 025
2010	20 691	4 818	23,3	7,8	0	1 615	3 203
2011	21 870	5 226	23,9	8,9	387	1 576	3 311
2012	23 145	6 293	27,2	13,4	1 421	1 692	3 329
2013	23 620	7 112	30,1	17,1	2 232	1 826	3 273
2014	24 013	7 766	32,3	20,6	2 939	2 048	3 092
2015	26 231	9 480	36,1	23,7	3 775	2 523	3 620
Privat sektor							
2009	22 335	6 108	27,3	9,7	0	2 169	3 939
2010	23 012	6 293	27,3	9,0	0	2 077	4 216
2011	22 972	7 707	33,5	17,3	1 787	2 809	3 867
2012	24 105	9 784	40,6	25,4	4 495	3 663	3 897
2013	24 369	10 545	43,3	29,9	6 180	4 311	3 574
2014	24 234	11 250	46,4	33,7	7 357	4 933	3 431
2015	23 501	11 184	47,6	35,9	7 860	5 125	3 057

Kilde: 2009-2014 Aa-registeret, 2015 a-ordningen

Tabell B3 Arbeidstakere 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon etter utdanningsnivå. 2. kvartal 2009-2014

Utdanning og år	Antall arbeidstakere	Arbeidstakere som tar ut pensjon					
		Antall	Andel		Fordeling pensjoner		
			I alt	AFP og/eller alderspensjon	Alderspensjon	AFP	Uførepensjon
Alle nivåer							
2009	105 797	24 147	22,8	10,6	0	11 208	12 939
2010	111 234	24 001	21,6	9,2	0	10 203	13 798
2011	114 393	36 797	32,2	21,1	13 945	14 060	13 234
2012	120 806	52 793	43,7	33,6	32 129	19 234	13 251
2013	123 853	59 672	48,2	39,3	41 582	22 220	12 365
2014	125 826	64 758	51,5	43,4	48 390	25 033	11 701
2015	127 949	67 859	53	45,1	51 579	27 020	11 650
Grunnskole							
2009	17 539	5 045	28,8	8,4	0	1 473	3 572
2010	17 692	5 000	28,3	7,2	0	1 265	3 735
2011	17 040	6 766	39,7	20,4	2 294	1 959	3 409
2012	17 388	8 823	50,7	32,7	4 835	2 780	3 349
2013	17 283	9 456	54,7	38,9	6 134	3 248	3 007
2014	17 009	9 808	57,7	43,1	6 918	3 645	2 753
2015	16 515	9 858	59,7	44,6	7 010	3 830	2 767
Videregående skole							
2009	53 652	12 613	23,5	10,3	0	5 551	7 062
2010	56 578	12 736	22,5	9	0	5 096	7 640
2011	58 298	20 299	34,8	22,7	8 166	7 539	7 415
2012	62 244	29 545	47,5	36,5	18 721	10 973	7 508
2013	63 691	33 413	52,5	42,7	24 087	13 045	7 082
2014	64 523	36 300	56,3	47,3	27 981	15 001	6 713
2015	64 791	37 639	58,1	49,6	29 755	16 181	6 426
Universitet og høyskole							
2009	33 656	6 356	18,9	12,3	0	4 144	2 212
2010	35 937	6 122	17	10,6	0	3 795	2 327
2011	37 962	9 526	25,1	19,2	3 419	4 493	2 320
2012	39 969	14 118	35,3	30	8 390	5 377	2 311
2013	41 613	16 435	39,5	34,9	11 117	5 808	2 182
2014	42 947	18 271	42,5	38,3	13 227	6 256	2 146
2015	45 283	19 968	44,1	39,7	14 560	6 869	2 343
Uoppgitt							
2009	950	133	14	4,2	0	40	93
2010	1 027	143	13,9	4,6	0	47	96
2011	1 093	206	18,8	10,7	66	69	90
2012	1 205	307	25,5	18,8	183	104	83
2013	1 266	368	29,1	21,8	244	119	94
2014	1 347	379	28,1	21,8	264	131	89
2015	1 360	394	29	21	254	140	114

Kilde: 2009-2014 Aa-registeret, 2015 a-ordningen

Tabell B4 Befolkningen (bosatte) 62-66 år etter uførestatus. 2. kvartal 2009-2015

	Befolkning	Uføre			
		Antall		Andel av befolkningen	
		Totalt	I arbeid	Totalt	I arbeid
62 år					
2009	60 663	19 359	3 386	31,9	5,6
2010	58 791	18 532	3 269	31,5	5,6
2011	57 448	17 356	2 989	30,2	5,2
2012	57 173	16 736	2 941	29,3	5,1
2013	56 135	15 787	2 772	28,1	4,9
2014	55 648	14 956	2 532	26,9	4,6
2015	58 861	15 594	2 699	26,5	4,6
63 år					
2009	57 962	19 479	3 019	33,6	5,2
2010	60 151	20 486	3 204	34,1	5,3
2011	58 120	19 217	2 867	33,1	4,9
2012	56 808	17 980	2 791	31,7	4,9
2013	56 716	17 299	2 675	30,5	4,7
2014	55 747	16 323	2 553	29,3	4,6
2015	55 237	15 490	2 399	28,0	4,3
64 år					
2009	53 476	18 784	2 553	35,1	4,8
2010	57 441	20 391	2 906	35,5	5,1
2011	59 622	21 037	2 829	35,3	4,7
2012	57 851	19 763	2 720	34,2	4,7
2013	56 488	18 386	2 518	32,5	4,5
2014	56 247	17 695	2 422	31,5	4,3
2015	55 321	16 795	2 386	30,4	4,3
65 år					
2009	49 294	18 174	2 203	36,9	4,5
2010	52 955	19 494	2 431	36,8	4,6
2011	56 886	20 873	2 517	36,7	4,4
2012	59 075	21 500	2 546	36,4	4,3
2013	57 114	19 937	2 244	34,9	3,9
2014	56 002	18 767	2 225	33,5	4,0
2015	55 771	18 003	2 167	32,3	3,9
66 år					
2009	43 073	16 963	1 778	39,4	4,1
2010	48 750	18 567	1 995	38,1	4,1
2011	52 512	19 726	2 032	37,6	3,9
2012	56 288	20 955	2 253	37,2	4,0
2013	58 498	21 575	2 156	36,9	3,7
2014	56 585	19 976	1 969	35,3	3,5
2015	55 485	18 829	1 999	33,9	3,6

Kilde: 2009-2014 Aa-registeret, 2015 a-ordningen

Vedlegg C: Ny datakilde: Fra Aa-register til a-ordningen

Konsekvens for arbeidstakerprosjenter

Bakgrunn

I rapporteringen knyttet til virkninger av pensjonsreformen, har vi til nå brukt to datasett.

- Det ene er basert på tall fra Aa-registeret for 2. kvartal (mai måned) med kort produksjonstid. Dette dekker per definisjon ikke alle lønnstakere og har også en del kvalitetsproblem som store forsinkelser i meldingsgangen. Den er likevel vurdert å gi god nok kvalitet på endringstall siden dekningsgrad og kvaliteten har vært stabilt over tid og det har således primært vært et nivåproblem.
- Det andre er AKU-tall. AKU omfatter alle lønnstakere, også de som ikke er arbeidstakere og innmeldt i Aa-registeret.

Fra 1. januar 2015 ble innmelding til Aa-registeret erstattet av innmelding til a-ordningen. Eller mer presist, Aa-registeret ble sammen med en del rapporteringer fra arbeidsgivere til Skatteetaten og SSB samordnet i en felles rapportering i det som kalles a-ordningen. NAV har fortsatt sitt Aa-register men dette oppdateres nå ved meldinger via a-ordningen. SSB bruker ikke lenger denne versjonen av Aa-registeret i sin statistikk. For enkelhets skyld brukes i dette notatet betegnelsen Aa-registeret bare om den versjonen som gjaldt til og med 2014.

Problemstilling

Problemstillingen i dette notatet gjelder hvilken implikasjon det får for tabellene som er laget for utviklingen i arbeidstakerprosjenter når datagrunnlaget skifter fra Aa-registret til a-ordningen.

Det er viktig å ha med seg i en drøfting av dette at formålet med bruk av data fra Aa-registeret har vært å se i hvilken grad pensjonsreformen har medført at flere står lenger i arbeid. Vi har fulgt opp dette ved å se på endringer i andelen av befolkningen i ulike aldersgrupper som er arbeidstakere. Vi har hele tiden presisert at Aa-registeret pr. definisjon ikke dekker alle lønnstakere og dessuten at det har en god del kvalitetsproblem. Fordi definisjonen har ligget fast og kvalitetsproblemene har vært stabile, har vi ment at dataene likevel gir et godt bilde av den reelle endringen i andelen arbeidstakere, som er det primære vi ønsker å belyse.

Definisjonen av dekningsgraden i a-ordningen er slik at den i teorien skal dekke flere arbeidstakere enn i Aa-registeret samt at den i tillegg skal dekke lønnstakere som ikke er arbeidstakere. Vi skulle derfor ut fra definisjonen vente å få et høyere tall på arbeidstakere og i tillegg få ytterlige noen flere lønnstakere med. Ut fra dette vil vi forvente et nivåskift oppover fra 2014 til 2015. Følgelig vil endringstallet i andelen arbeidstakere bli for høy fra 2014 til 2015. Men når vi også må ta hensyn til kvaliteten på dataene blir denne konklusjonen ikke så opplagt.

Nedenfor går vi først detaljert gjennom ulike faktorer som gir brudd mellom tall basert på Aa-registeret og tall basert på a-ordningen. Om man ikke ønsker å lese gjennom dette, kan man gå rett til de to siste punktene; «Oppsummering av virkninger av nytt datagrunnlag» og «Konklusjon om utviklingen fra 2014 til 2015».

Om nytt registergrunnlag

Definisjonsmessige forhold

Arbeidsgiverne skal melde arbeidsforhold inn til a-ordningen gruppert på ulike typer av arbeidsforhold. To av disse, «ordinære» og «maritime arbeidsforhold», skal i teorien til sammen samsvare med begrepet arbeidstakere i Aa-registeret. I a-ordningen har man imidlertid ikke de nedre grensene som Aa-registeret hadde for hvilke arbeidstakerforhold som skulle meldes. Den viktigste er at arbeidstakerforhold med forventet varighet på mindre enn en uke ikke skulle meldes til Aa-registeret. I a-ordningen er det i praksis ingen slik grense. Dette vil typisk kunne være noen tilkallingsvikarer ol. Samlet skulle dette bety at vi i a-ordningen får med oss noen flere arbeidstakere enn i Aa-registeret.

I tillegg til ordinære og maritime arbeidsforhold (arbeidstakere) er det i a-ordningen en gruppe som benevnes som «frilansere, oppdragstakere, styre-medlemmer mv». SSBs definisjon av lønnstakere vil i teorien dekke alle disse tre gruppene. Det er usikkert om arbeidsgiverne ved meldinger til a-ordningen har oppfattet at gruppene ordinære arbeidsforhold + maritime arbeidsforhold svarer til det de ved melding til Aa-registeret oppfattet som arbeidstakere.

Kvalitet

Generelt var det relativt store forsinkelser i meldingsgangen til Aa-registeret. Det gjaldt både meldinger om start og stopp av arbeidsforhold. For eldre hvor det er flere som slutter enn begynner i jobb, bidro dette til at nivået på arbeidstakere lå for høyt. Videre ble det ikke alltid sendt stopp – og startmelding på arbeidstakerforhold som var av den typen at de bare arbeidet sporadisk. Dette bidro også til at registeret inneholdt en del ikke aktive jobber slik SSB definerer dette. Dette siste forholdet betød trolig mest for tallet på yngre arbeidstakere. Siden forsinkelsene og manglende ellers var stabile over tid, ga dette likevel brukbare endringstall slik de er brukt i analysene av effekter av pensjonsreformen.

Med a-ordningen meldes det ikke om endringer i arbeidsforhold slik som i Aa-registeret. I stedet meldes status for alle ansatte hver måned. Forsinkelsene er her mye mindre enn det var til Aa-registeret. Selv om det i etableringsfasen i 2015 er slik at det gjennom året gradvis kommer med nye arbeidsgivere som leverer i henhold til regelverket. Det betyr likevel at a-ordningen allerede første året gir et riktigere bilde enn Aa-registeret gjorde for hvem som er ansatt hos en arbeidsgiver en gitt uke. Unntaket er ansatte som bare sporadisk arbeider for en arbeidsgiver. Det er en tendens at arbeidsgiverne lar de stå som aktive selv om de ikke har hatt avtale om å arbeide i en måned. Dette var som nevnt også et problem med ut- og inn melding i Aa-registeret. Men fordi meldeplikten av slike jobber er mer omfattende til a-ordningen blir volumet på feil i a-ordningen større. Men til forskjell fra situasjonen med Aa-registeret, har imidlertid SSB nå et mye bedre grunnlag for å korrigere tallene ved at vi hver måned kan se om det er lønn knyttet til et arbeidsforhold. Hadde vi hatt dette løpende med gammelt Aa-register kunne vi også der har fjernet arbeidstakerforhold som skulle vært utmeldt.

Dessuten er det enda en faktor som kommer inn når man jamfører tall fra Aa-registeret og a-ordningen. Til a-ordningen skal også meldes inn (som egen gruppe) de som mottar lønn, men som ikke er arbeidstakere. Dette gjelder gruppen «frilansere, oppdragstakere mv». Denne utvidelsen jamført med Aa-registeret kan ha medført at arbeidsgiverne i praksis har oppfattet betegnelsen arbeidstakere på en noe annen måte. Mest sannsynlig er kanskje at de tidlige har meldt inn noen til Aa-registeret som de ikke burde og som de nå melder inn i gruppen «frilansere, oppdragstakere mm. Det betyr i så fall at tallet på arbeidstakere fra a-ordningen (ordinære pluss maritime arbeidsforhold) er lavere enn fra Aa-registeret, men samtidig mer korrekt.

Kvaliteten på meldingsgangen for gruppen «frilansere, oppdragstakere mv» til a-ordningen er relativt svak sett ut fra SSBs definisjonen på aktive lønnstakere. Et aktivt lønnstakerforhold er kjennetegnet ved at det for en gitt referanseuke foreligger en avtale om plikt til å utføre arbeid mot lønn. I gruppen frilansere, oppdragstaker mv, er det en del som har et mer uklart forhold til når de faktisk forventes å arbeide. Det betyr at det ikke bare er svak kvalitet på meldingsgangen fra arbeidsgiver som kan være et problem, men også at det reelt sett kan være vanskelig å avklare om de for en gitt uke skal anses som aktive eller ikke. For en del slike arbeidsforhold vil dessuten ikke perioden man arbeider alltid stemme overens med den perioden man får lønn for. Det er derfor vanskelig å bruke lønn like aktivt som kontroll på om man i en gitt uke har arbeidet eller ikke. SSB har derfor så langt vært restriktiv med å ta med slike arbeidsforhold som aktive lønnstakere. De vi tar med er de som oppgir å ha lønn i form av fastlønn i motsetning til å være timelønnet, provisjonslønnet mm. De fleste personer med slike arbeidsforhold har et mer ordinært arbeidsforhold som sitt hovedarbeidsforhold. Problemene med å avgrense massen med god kvalitet er således større når man skal avgrense antall lønnstakerforhold enn når man skal avgrense antall personer som er lønnstakere.

Når det gjelder kvaliteten på vaskede data fra a-ordningen så har vi fått et nivå som virker rimelig bra. Det er imidlertid slik at det skjer en viss vekst gjennom 2015 på grunn av innkjøringsperioden hvor flere arbeidsgivere oppfyller meldeplikten. Nivåtallene blir dermed gradvis noe bedre gjennom året. Lønnstakerprosentene ligger følgelig noe for lavt særlig for 1. kvartal i 2015.

Oppsummering av virkninger av nytt datagrunnlag.

For å komme nærmere en mer presis konklusjon om virkninger av skifte i datagrunnlag, har vi sett på utviklingen i tallet på arbeidstakere og også sammenholdt det med endringer i antall lønnstakere fra AKU.

I tabell 1 og tabell 2 nedenfor har vi laget tall etter to avgrensinger av massen i a-ordningen. Den øverste av de to radene for 1. - 3. kvartal 2015 gjelder det som i teorien skulle ligge nærmest tallene fra Aa-registeret for 2014 og tidligere. De nederste radene inkluderer også de av gruppen «frilansere, oppdragstakere mm» som SSB, etter «vask» av data, har vurdert skal være med som lønnstakere.

Ser vi på tabell 2 får vi et nivåtall på lønnstakere fra a-ordningen som forventet ligger høyere og er nærmere lønnstakertallet i AKU enn det vi fikk med arbeidstakere fra Aa-registeret. Om vi lager tall fra a-ordningen bare for de to første gruppene av arbeidsforhold, som i teorien skal være samme gruppe som arbeidstakere i Aa-registret, blir tallet for 2015 noe lavere enn tallet i 2014. Det virker urimelig ut fra at a-ordningen ikke har de nedre grensene som Aa-registeret hadde for meldeplikt før 2015. Videre bryter denne nedgangen med det som har vært trenden og som veksten i AKU viser. Konklusjonen vår på dette er at manglende ved Aa-registeret før 2015 medførte at nivåtallet for arbeidstakere over 60 år lå noe for høyt.

Det kan ut fra den generelle utviklingen i arbeidsmarkedet siste år synes rart at veksten i tallet på sysselsatte i AKU er så sterk jamført med årsvekst for tidligere år. Det er da grunn til å merke seg at nærmest hele veksten som AKU viser i sysselsettingen siste år, kommer i denne eldste aldersgruppen. Ser vi på alle 15-74 år viser AKU en betydelig lavere årsvekst i sysselsettingen mellom kvartaler i 2014 og 2015 enn i de foregående årene.

Når vi ser på tabell 1 som viser andelen arbeidstakere av befolkningen gir også de nederste 2015- radene en mer sannsynlig utvikling enn det som de øverste radene viser.

Konklusjon om utviklingen fra 2014 til 2015.

Bakteppe for å vurdere utviklingen i andelen av befolkningen som er lønnstakere er at veksten i sysselsettingen totalt har avtatt fra 2014 og gjennom 2015.

Effekten like etter innføring av pensjonsreformen som var særlig sterk for 62, 63 og 64-åringene har nå avtatt. Utviklingen fra 2.kvartal 2014 til 2.kvartal 2015 viser at tallene for disse alderskohortene var omlag uendret. For alderskortene over 64 år kom effekten av pensjonsreformen noe senere og utviklingen fra 2. kvartal 2014 til 2.kvartal 2015 tyder på en fortsatt vekst.

Tallene for 3.kvartal 2014 og 3.kvartal 2015 viser en viss nedgang i lønnstakerandeler for de fleste ettårige alderskohorter fra 60 år og oppover. Effekten er noe større for de fleste 62 år og over. Det kunne tilsi at de økende problemer på arbeidsmarkedet kan ha bidratt til at flere velger/må gå ut lønnstakerjobber og over på AFP. Vi vil likevel være forsiktig med en bastant konklusjon om dette, siden det kan være spesielle forhold rundt effekter av skifte av datagrunnlag mellom 2014 og 2015 for 3.kvartal.

Tabell C1 Arbeidstaker/lønnstakerprosent etter alder. Prosent av befolkningen i samme aldersgruppe. Bosatte 60-74 år

Kvartal og år	60 år	61 år	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	68 år	69 år	70 år	71 år	72 år	73 år	74 år
1. kvartal															
2008	63,4	61,0	50,5	42,9	36,9	29,5	24,1	16,1	12,8	10,4	7,9	6,1	4,9	4,0	3,2
2009	64,6	62,0	51,0	44,3	38,6	31,5	25,9	18,3	13,7	11,3	8,1	6,9	5,3	4,2	3,6
2010	64,6	62,6	51,3	44,3	39,0	32,2	27,3	18,5	15,0	11,8	8,6	6,9	5,9	4,7	3,8
2011	65,5	63,0	51,8	44,3	38,7	32,2	27,9	19,4	15,2	12,8	9,1	7,4	5,9	5,1	4,1
2012	66,8	64,2	55,7	47,5	40,6	33,3	28,5	20,2	16,4	13,2	9,4	7,7	6,3	5,2	4,4
2013	67,2	65,4	56,6	50,3	43,1	34,1	28,9	20,1	16,4	13,9	9,6	7,9	6,6	5,6	4,5
2014	67,4	66,1	57,3	51,1	45,7	36,4	29,7	20,2	16,4	14,0	10,0	7,8	6,9	5,7	4,9
2015	66,5	64,8	56,2	50,1	44,4	36,4	29,8	19,2	15,2	12,9	8,7	7,2	6	4,9	3,9
2015	67,3	65,5	57,0	51,0	45,3	37,3	30,6	20,3	16,3	13,9	9,8	8,2	6,9	5,8	4,6
2. kvartal															
2008	63,8	61,3	52,1	43,8	37,7	30,7	25,0	17,0	13,4	10,8	8,2	6,5	5,2	4,2	3,3
2009	64,8	62,1	51,8	45,0	39,1	32,3	26,6	19,0	14,2	11,6	8,2	7,0	5,6	4,6	3,6
2010	64,9	62,6	52,2	44,8	39,6	32,9	27,7	19,2	15,6	12,2	9,1	7,1	6,1	4,9	4,1
2011	66,0	63,7	53,8	45,1	39,5	33,2	28,3	20,3	15,8	13,2	9,5	7,7	6,1	5,3	4,3
2012	66,9	64,7	56,7	49,0	41,4	34,1	29,3	20,7	16,7	13,7	9,8	8,0	6,6	5,3	4,6
2013	67,2	65,7	57,4	51,0	44,4	35,2	29,5	21,0	16,6	14,3	10,0	8,2	6,8	5,8	4,7
2014	67,8	66,1	58,2	51,8	46,4	37,9	30,5	21,1	16,8	14,2	10,4	8,2	7,1	6,0	5,1
2015	67,1	65,5	57,4	51,1	45,6	38	31,4	20,6	16,2	14	9,6	8	6,8	5,5	4,4
2015	67,9	66,3	58,1	51,8	46,4	38,9	32,1	21,5	17,2	15,0	10,6	9,0	7,7	6,4	5,3
3. kvartal															
2008	63,8	61,6	51,4	44,0	37,9	30,9	25,2	17,2	13,5	11,0	8,2	6,7	5,4	4,1	3,5
2009	65,1	62,1	51,2	44,6	39,0	31,9	26,7	18,7	14,3	11,6	8,4	6,8	5,8	4,8	3,6
2010	65,1	63,4	51,9	44,8	39,3	32,7	27,7	19,2	15,4	12,3	9,1	7,1	6,1	4,9	4,2
2011	66,2	63,8	54,9	45,5	39,6	33,0	28,2	19,9	15,9	13,1	9,3	7,8	6,2	5,3	4,4
2012	67,1	64,9	56,3	49,9	41,6	33,8	29,1	20,3	16,5	13,8	9,6	7,9	6,7	5,4	4,7
2013	67,4	66,0	57,2	50,9	45,1	35,1	29,3	20,6	16,5	14,1	10,1	8,1	6,8	5,9	4,7
2014	68,0	66,2	57,8	51,8	46,1	38,0	30,3	20,5	16,6	13,9	10,1	8,4	6,9	5,9	5,2
2015	67,2	65,3	55,7	50,4	44,9	36,6	30,8	19,1	15,3	12,9	8,7	7	6	4,9	4,1
2015	67,8	66,0	56,4	51,0	45,6	37,2	31,3	19,8	16,0	13,7	9,5	7,9	6,7	5,5	4,7

Kilde: 2008-2014 NAVs AA-register. Fra og med 2015 A-ordningen

Tabell C2 Sysselsatte(AKU), lønnstakere(A-ordningen) og arbeidstakere(Aa-registeret), 60-74 år. 2008-2015

Kvartal og år	AKU(1000)	AA-register/ A-ordningen	Diff AKU AA/ A-ordningen
1. kvartal			
2008	221	188 764	32 236
2009	229	201 670	27 330
2010	236	209 531	26 469
2011	244	215 621	28 379
2012	256	226 415	29 585
2013	256	235 346	20 654
2014	268	243 039	24 961
2015	281	238 889	42 111
2015	281	245 821	35 179
2. kvartal			
2008	224	194 883	29 117
2009	235	205 999	29 001
2010	241	213 749	27 251
2011	248	220 987	27 013
2012	260	231 483	28 517
2013	263	240 623	22 377
2014	269	247 909	21 091
2015	287	247 544	39 456
2015	287	254 147	32 853
3. kvartal			
2008	224	197 104	26 896
2009	234	206 830	27 170
2010	242	214 972	27 028
2011	250	222 358	27 642
2012	255	232 149	22 851
2013	262	240 791	21 209
2014	270	247 620	22 380
2015	284	241 914	42 086
2015	284	247 139	36 861
4. kvartal			
2008	228	201 716	26 284
2009	237	210 153	26 847
2010	245	217 541	27 459
2011	251	225 871	25 129
2012	258	235 884	22 116
2013	266	243 571	22 429
2014	285	252 725	32 275

Kilde: 2008-2014 NAVs AA-register. Fra og med 2015 A-ordningen

Figurregister

Figur 2.1	Arbeidstakere etter alder. Prosent av befolkningen i samme aldersgruppe. Bosatte 60-74 år. 2. kvartal 2008-2015.....	10
Figur 2.2	Utviklingen i arbeidstakerprosenter for bosatte personer i ulike aldre. 2008 =100. 2. kvartal 2008 - 2. kvartal 2015.....	12
Figur 2.3	Arbeidstakerprosenter etter kjønn. Bosatte personer 60 til 74 år. 2. kvartal 2008 og 2015.....	12
Figur 2.4	Menn, utviklingen i arbeidstakerprosenter for bosatte i ulike aldre. 2008 =100. 2. kvartal 2008 - 2. kvartal 2015.....	13
Figur 2.5	Kvinner, utviklingen i arbeidstakerprosenter for bosatte i ulike aldre. 2008 =100. 2. kvartal 2008 - 2. kvartal 2015.....	13
Figur 2.6	Arbeidstakerprosent etter alder og utdanningsnivå. Prosent av befolkningen med samme alder. Bosatte 60-74 år. 2. kvartal 2008 og 2. kvartal 2015	14
Figur 2.7	Utviklingen i arbeidstakerprosenter for bosatte i ulike aldre med grunnskole som høyeste utdanning. 2008 =100. 2. kvartal 2008 - 2. kvartal 2015.....	14
Figur 2.8	Utviklingen i arbeidstakerprosenter for bosatte i ulike aldre med videregående skole som høyeste utdanning. 2008 =100. 2. kvartal 2008 - 2. kvartal 2015	15
Figur 2.9	Utviklingen i arbeidstakerprosenter for bosatte i ulike aldre med universitet og høyskole som høyeste utdanning. 2008 =100. 2. kvartal 2008 - 2. kvartal 2015	15
Figur 3.1	Andelen arbeidstakere 62 år som kombinerer arbeid og pensjon etter pensjonstype. 2.kvartal 2009-2015	19
Figur 3.2	Andelen arbeidstakere 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon etter sektor. 2.kvartal 2009-2015	19
Figur 3.3	Andelen arbeidstakere 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon etter sektor og kjønn. 2.kvartal 2009-2015.....	20
Figur 3.4	Andelen arbeidstakere 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon etter høyeste utdanningsnivå. 2.kvartal 2009-2015	20
Figur 4.1	Endring i andeler av 61-åringene i 2009 som fortsatt er i jobb året etter for utvalgte næringer.....	21

Tabellregister

Tabell 1.1	Befolkningen og antall arbeidstakere etter alder. 2. kvartal 2008-2015. Prosent	9
Tabell 2.1	Arbeidstakerprosent og endring i arbeidstakerprosent etter alder. 2. kvartal 2008 - 2. kvartal 2015	11
Tabell 2.2	Bosatte arbeidstakere 62-66 år fordelt etter utdanning, kjønn og sektor. 2. kvartal 2015. Prosent	16
Tabell 3.1	Arbeidstakere 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon etter kjønn. 2. kvartal 2009-2015	18
Tabell 4.1	Arbeidstakere 61 år og fortsatt i arbeid året etter. 2.kvartal 2009 - 2. kvartal 2013	21
Tabell 4.2	Arbeidstakere 61 år og andelen som fortsatt i arbeid året etter. 2.kvartal 2009 - 2. kvartal 2013	22
Tabell A1.	Sysselsatte i prosent av personer i alt, etter alder. 60-74 år. Årsgjennomsnitt 2007-2015	24
Tabell A2	Sysselsatte etter alder. 60-74 år. Årsgjennomsnitt 2007-2015. 1 000.....	24
Tabell A3	Sysselsatte i prosent av personer i alt, etter alder og kjønn. 60-74 år. Årsgjennomsnitt 2007-2015	25
Tabell A4	Ikke-sysselsatte som ønsker arbeid, i prosent av ikke-sysselsatte i alt. 60-74 år. Årsgjennomsnitt 2007 - 2015	26
Tabell A5	Ikke-sysselsatte som ønsker arbeid, etter hovedsakelig virksomhet. 60-74 år. Årsgjennomsnitt 2009-2015. 1 000	26
Tabell B1	Arbeidstakere 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon etter alder. 2. kvartal 2009-2015	27
Tabell B2	Arbeidstakere 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon etter kjønn og sektor. 2. kvartal 2009-2015	28
Tabell B3	Arbeidstakere 62-66 år som kombinerer arbeid og pensjon etter utdanningsnivå. 2. kvartal 2009-2014	30
Tabell B4	Befolkningen (bosatte) 62-66 år etter uførestatus. 2. kvartal 2009-2015	31
Tabell C1	Arbeidstaker/lønnstakerprosent etter alder. Prosent av befolkningen i samme aldersgruppe. Bosatte 60-74 år.....	36
Tabell C2	Sysselsatte(AKU), lønnstakere(A-ordningen) og arbeidstakere(Aa-registeret), 60-74 år. 2008-2015	37

Statistisk sentralbyrå

Postadresse:
Postboks 8131 Dep
NO-0033 Oslo

Besøksadresse:
Akersveien 26, Oslo
Oterveien 23, Kongsvinger

E-post: ssb@ssb.no
Internett: www.ssb.no
Telefon: 62 88 50 00

ISBN 978-82-537-9316-0 (trykt)
ISBN 978-82-537-9317-7 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

ISBN 978-82-537-9316-0

9 788253 793160

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway